

5 Kerncijfers per deelregio

In dit hoofdstuk beschrijven we de ontwikkeling van de deelregio's die tezamen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) vormen. Elke paragraaf is een korte, op zichzelf staande, economische verkenning. De regio's Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden en Zaanstreek-Waterland die elk bestaan uit twee verschillende deelregio's/gemeenten presenteren we eveneens in één paragraaf. Om recht te doen aan het unieke profiel van de samengestelde gebieden zijn extra figuren opgenomen met informatie over die deelregio's/gemeenten. Daarnaast worden in de beschrijving van de economische ontwikkelingen in deze samenwerkingsverbanden de relevante verschillen tussen de deelregio's/gemeenten uitgelicht.

Centraal in elke paragraaf staat de vraag in welke mate er sprake is van een goede balans tussen economie, sociale aspecten en verduurzaming, zowel binnen als tussen deelregio's in de MRA. We beginnen iedere paragraaf met een aantal kernpunten. Deze worden gevolgd door een korte karakterisering van de deelregio aan de hand van de brede welvaartsindicatoren (zie hoofdstuk 1 voor een uitgebreide analyse en toelichting). Vervolgens bespreken we de economische ontwikkelingen met behulp van kerncijfers over onder andere het bruto regionaal product (brp), de werkgelegenheid, arbeidsproductiviteit, bevolking, beroepsbevolking, werkloosheid en inkomens van huishoudens. Ook komen de economische ontwikkeling per sector (op basis van zowel toegevoegde waarde als werkgelegenheid) en pendelstromen van forensen aan bod. De figuren die in dit hoofdstuk de economische ontwikkelingen per sector beschrijven, omvatten de analyseperiode 2015-2024, tenzij anders vermeld.

De figuren en tabellen in iedere op zichzelf staande paragraaf tonen een selectie van analyseresultaten. Volledige tijdreeksen van het onderliggende cijfermateriaal, waaronder ook de absolute omvang van sectoren, zijn te vinden in de online database op de website van de Metropoolregio Amsterdam.

5.1 Almere-Lelystad

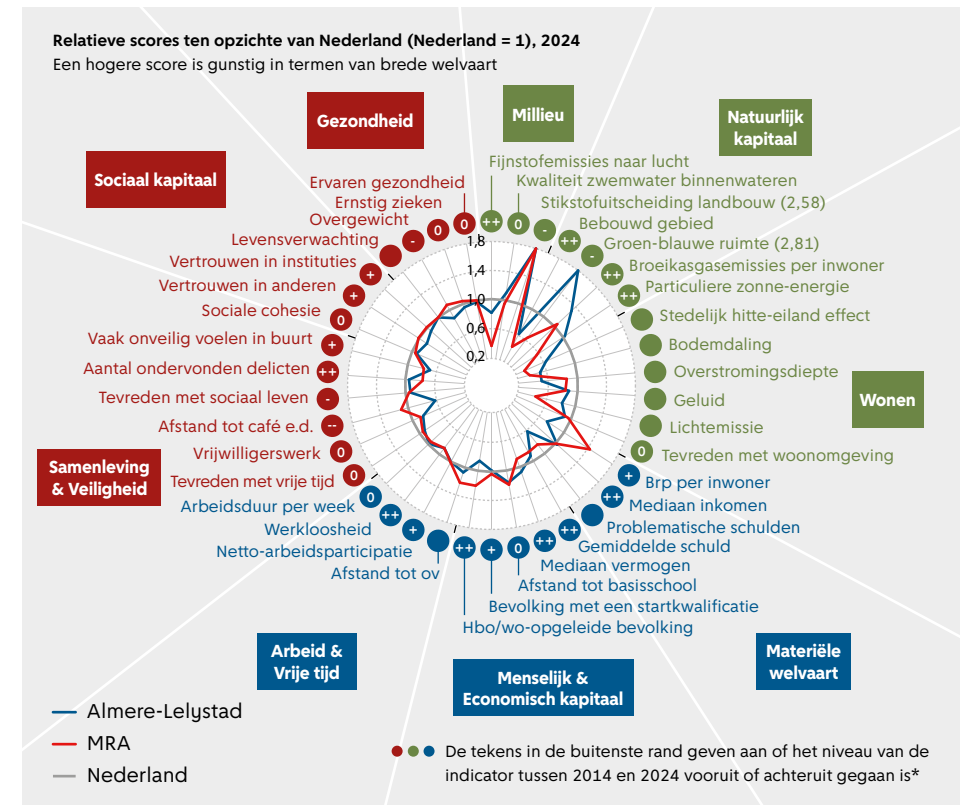
- De regio Almere-Lelystad bestaat uit de gemeenten Almere en Lelystad in de provincie Flevoland.
- De regio scoort goed op brede welvaartsindicatoren met betrekking tot ruimte en milieu, met o.a. veel groen-blauwe ruimte en lage uitstoot van broeikasgassen per inwoner. Op enkele sociale en economische indicatoren scoort Almere-Lelystad lager dan gemiddeld in de MRA en Nederland. Zo voelen inwoners zich relatief onveilig in hun buurt, hebben huishoudens relatief veel problematische schulden, en zijn er relatief veel mensen met overgewicht.
- Vergeleken met de MRA heeft Almere-Lelystad relatief veel mbo-opgeleiden en zijn sectoren zoals Bouw, Zorg, Groothandel, Industrie en Detailhandel sterk vertegenwoordigd. De Bouw is met afstand de snelst groeiende sector, met een gemiddelde groei van circa 8,3 procent per jaar over de periode 2015-2024.
- De werkgelegenheid nam in Almere-Lelystad gemiddeld met 2,3 procent per jaar toe tussen 2015-2024. Na jaren van aanhoudende stijging, nam de werkgelegenheid in 2024 licht af. De werkloosheid liep in 2025 licht op naar 4,3 procent, waarmee het werkloosheidspercentage in Almere-Lelystad net boven het MRA-gemiddelde ligt.
- Van de werkzame beroepsbevolking werkt ongeveer de helft buiten de eigen regio. De netto uitgaande pendelstroom is ten opzichte van 2019 toegenomen, een trend die ook MRA-breed zichtbaar is.

Brede welvaart in Almere-Lelystad

De brede welvaart in Almere-Lelystad is kenmerkend voor een jonge, ruim opgezette groeiregio. De deelregio scoort relatief sterk in ruimtelijke en milieu-dimensies. Almere en Lelystad hebben weinig broeikasgasemissies per inwoner in vergelijking met zowel de MRA als Nederland. Bovendien scoort Almere-Lelystad goed op de beschikbaarheid van groen-blauwe ruimte, terwijl de MRA hier juist minder op scoort dan gemiddeld in Nederland. Verder wordt de deelregio gekenmerkt door een goede bereikbaarheid en veel voorzieningen, wat zich uit in de scores op

Fig. 1 Brede welvaart in Almere-Lelystad

* -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent.

NB. Voor de leesbaarheid van de figuur zijn onder- en bovengrenzen gehanteerd. Wanneer de score onder 0,2 of boven 1,8 uitkomt, is deze bij de indicator vermeld.

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

indicatoren als gemiddelde afstand tot een basisschool en gemiddelde afstand tot ov. Wel liggen de scores hier iets lager dan het gemiddelde van de MRA, maar dat heeft deels te maken met de ruime opzet van de regio.

Tegelijkertijd zijn er ook brede welvaartsindicatoren waarop Almere en Lelystad minder hoog scoren. In de MRA voelt men zich bijvoorbeeld gemiddeld onveiliger dan in de rest van Nederland, maar Almere-Lelystad scoort hier nog iets slechter op. De werkloosheid is net iets hoger dan gemiddeld in de MRA. Ook zijn er meer huishoudens met problematische schulden in vergelijking met zowel Nederland als de MRA. Binnen het sociale domein scoort de deelregio iets onder het gemiddelde van de MRA. Zo liggen de sociale cohesie, vertrouwen in instituties en vertrouwen in andere mensen lager dan in de rest van de MRA. Ook zijn

Tabel 1 Kerngegevens Almere-Lelystad

		2024		2019	2021	2022	2023	2024	2025
		aantal	aandeel in MRA in %	jaarlijkse groei in %					
Bruto regionaal product	mld euro	14,0	6,1	4,6	6,2	6,0	0,7	1,4	1,4
Arbeidsvolume (fte's)	x 1.000	108	7,5	4,0	5,4	4,6	2,9	-0,1	
Werkzame personen	x 1.000	132	7,8	2,4	2,8	4,1	0,6	0,3	
Bevolking	x 1.000	312	11,8	1,6	1,5	1,9	1,9	1,4	1,2
Potentiële beroepsbevolking	x 1.000	237	11,7	1,9	2,7	0,9	2,2	1,3	0,8
Beroepsbevolking	x 1.000	180	11,6	1,3	3,1	3,0	2,3	1,7	1,7
Werkzame beroepsbevolking	x 1.000	172	11,5	2,0	3,2	4,4	3,0	0,6	1,7
Inkomen en opleiding		Regio	MRA						
Gem. gest. huishoudinkomen	dzd euro	40,3	45,2	3,0	2,1	-3,2	5,2	2,1	
Basisopgeleid	in %	22,3	19,2						
Mbo-opgeleid	in %	41,9	32,5						
Hbo/wo-opgeleid	in %	35,8	48,3						
		aandeel in %							
Bruto-participatiegraad	in %	75,9	77,0	73,4	74,0	75,5	75,6	75,9	76,6
Werkloosheid	in %	4,2	4,1	5,0	5,4	4,0	4,0	4,2	4,3

Bron: CBS (bewerking TNO/SEO Economisch Onderzoek)

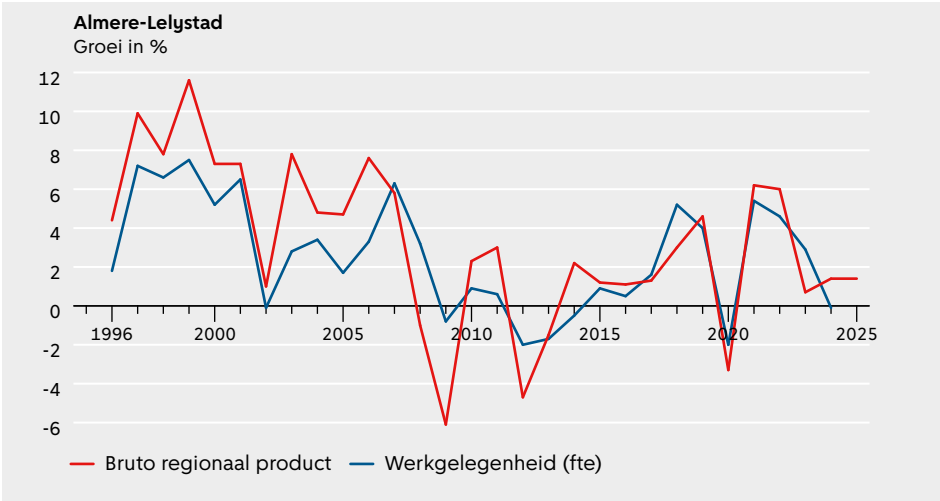
er meer mensen met overgewicht in Almere en Lelystad. Verder kent de regio kwetsbaarheden met betrekking tot klimaatrisico's. Bodemdaling, overstromingsrisico en het stedelijke hitte-eilandeffect vormen belangrijke uitdagingen, al scoort Almere-Lelystad op laatstgenoemde wel beter dan gemiddeld in de MRA.

Per saldo laat Almere-Lelystad zien dat brede welvaart in groeiregio's wordt gekenmerkt door een spanningsveld tussen ruimte en leefkwaliteit enerzijds, en sociaal-economische tegenstellingen anderzijds. In lijn met deze bevinding noemde het CBS (2026) in 'De regionale economie 2025' al dat Flevoland relatief laag scoort op brede welvaartsindicatoren met betrekking tot de dimensie 'hier en nu', maar juist relatief goed op aspecten als ruimte en natuurlijk kapitaal die van belang zijn voor de brede welvaart 'later'.

De economie van Almere-Lelystad

De economie van Almere-Lelystad is in 2025 opnieuw, net als in 2024, met 1,4 procent gegroeid (zie tabel 1 en figuur 2). Deze cijfers steken gunstig af ten opzichte van 0,7 procent groei in 2023, toen er sprake was van een afzwakking na stevig herstel van de coronapandemie in 2021 en 2022. Wel is het tempo van economische ontwikkeling hiermee duidelijk lager dan

Fig. 2 Afvlakkende economische groei Almere-Lelystad in recente jaren

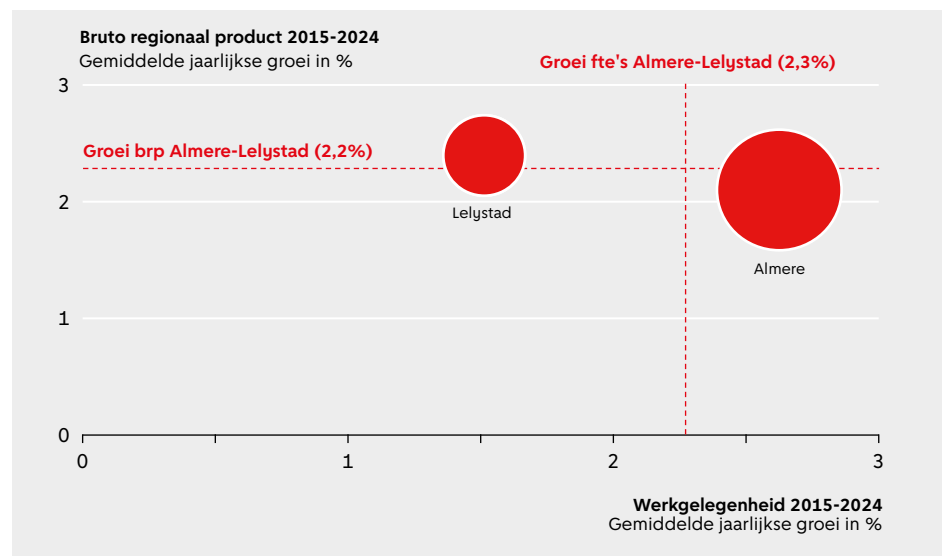
Bron: CBS (bewerking TNO)

de kenmerkende ‘uitbreidingsgroei’ van nieuwe steden in de polder, die zichtbaar is in het eerste deel van de lange tijdreeks vanaf 1996.

Een groot deel van de bedrijvigheid in de deelregio bestaat uit Groothandel en Overige zakelijke diensten, aangevuld met een aanzienlijk aandeel Zorg. Mede door deze sectorstructuur heeft de deelregio de economische neergang als gevolg van de coronabeperkingen goed doorstaan.

Vergeleken met de MRA heeft Almere-Lelystad een hoger aandeel mbo-opgeleiden en minder hbo/wo-opgeleiden. Hierin zien we zowel de onderwijsstructuur (met veel mbo-instellingen en enkele hbo opleidingen) als de sectorstructuur van Almere-Lelystad terug. Sectoren als Bouw, Zorg, Groothandel, Industrie en Detailhandel zijn sterk vertegenwoordigd in de regio. Het gemiddelde huishoudinkomen is in Almere-Lelystad beduidend lager dan het MRA gemiddelde en ligt ook iets onder het Nederlandse gemiddelde. Positief is dat er (met uitzondering van 2022) de afgelopen jaren sprake was van een solide ontwikkeling in de inkomens van huishoudens. In 2023 en 2024 overtrof de stijging

Fig. 3 Concentratie van werkgelegenheidsgroei in Almere

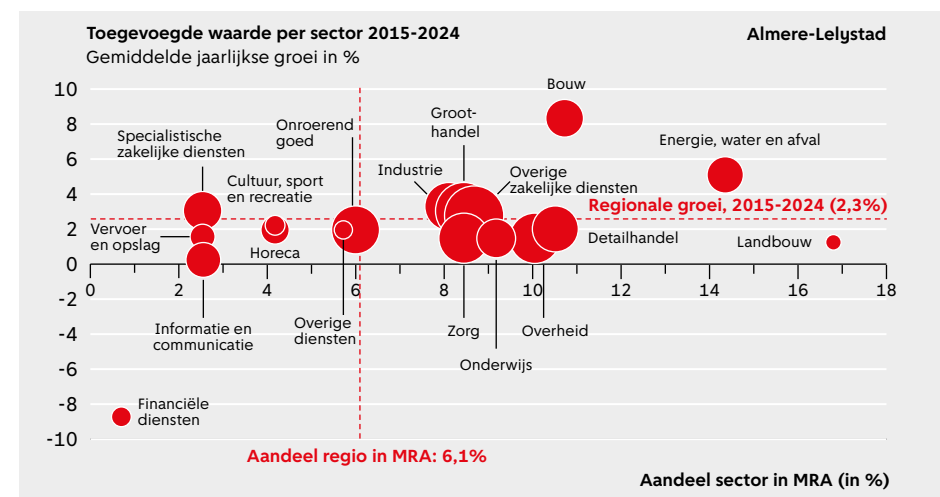
* Grootte van bol: omvang brp 2024
Bron: CBS (bewerking TNO)

hiervan de economische groei in Almere-Lelystad. Een groot deel van de werkzame inwoners verdient het inkomen buiten de eigen regio, waardoor geprofiteerd wordt van gunstige economische ontwikkelingen elders in de MRA en Nederland.

De werkgelegenheid in fte's nam in Almere-Lelystad in 2024 licht af met 0,1 procent, na jaren van groei. Het aantal werkzame personen nam nog wel toe, wat betekent dat het aantal gewerkte uren per persoon iets daalde in 2024. De groei van het brp en werkgelegenheid liep de afgelopen jaren redelijk gelijk op, met als gevolg dat de arbeidsproductiviteitsgroei in Almere-Lelystad gering was en in de periode 2020-2024 uitkwam op het landelijk gemiddelde van 0,2 procent (zie hoofdstuk 4). De gemiddelde arbeidsproductiviteitsontwikkeling in de MRA lag hierboven (0,4 procent). De werkloosheid is met 4,3 procent in 2025 licht gestegen ten opzichte van 2024. Hiermee ligt de werkloosheid in Almere-Lelystad nog altijd net iets boven het MRA-gemiddelde van 4,2 procent in 2025.

In de periode 2015-2024 nam de werkgelegenheid in Almere-Lelystad (net als in de MRA) met gemiddeld 2,3 procent per jaar toe (zie figuur 3). De werkgelegenheidsgroei kwam vooral voor rekening van het grotere

Fig. 4 Toegevoegde waarde per sector 2015-2024

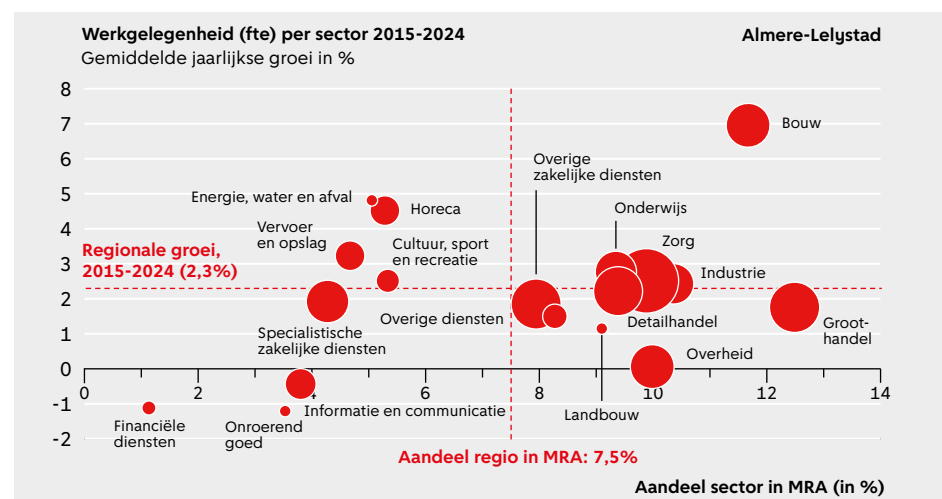
* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

Almere, terwijl de brp-groei juist iets hoger lag in Lelystad. Dit laatste is vooral een effect van sterke groei in 2024 in Lelystad versus een kleine krimp in dat jaar in Almere. Over een langere periode bezien lijkt hier geen sprake van een structureel patroon. Almere en Lelystad volgen over het algemeen dezelfde conjunctuurtrend en wisselen daarbij wel eens stuivertje waar die brp-groei hoger uitpakt. Er is geen sprake van een duidelijk snellere bevolkingsgroei in Lelystad die de hogere economische groei verklaart. Gezamenlijk had de deelregio een aandeel van 6,1 procent in het brp van de MRA (zie tabel 1), waarvan ongeveer 70 procent wordt voortgebracht in Almere. Dit is in lijn met het aandeel dat Almere heeft in de totale bevolkingsomvang van Almere en Lelystad. In 2025 huisvestte Almere 73,1 procent van de inwoners in de regio Almere-Lelystad.

Economische ontwikkeling per sector

De toegevoegde waarde in Almere-Lelystad groeide in de periode 2015-2024 gemiddeld met 2,3 procent per jaar (zie figuur 4). De groei is zichtbaar in een groot deel van de sectoren, al zijn er duidelijke verschillen tussen sectoren. De Bouw is met afstand de snelst groeiende sector in de regio en laat een gemiddelde groei van circa 8,3 procent per jaar zien.

Fig. 5 Daling werkgelegenheid in enkele sectoren

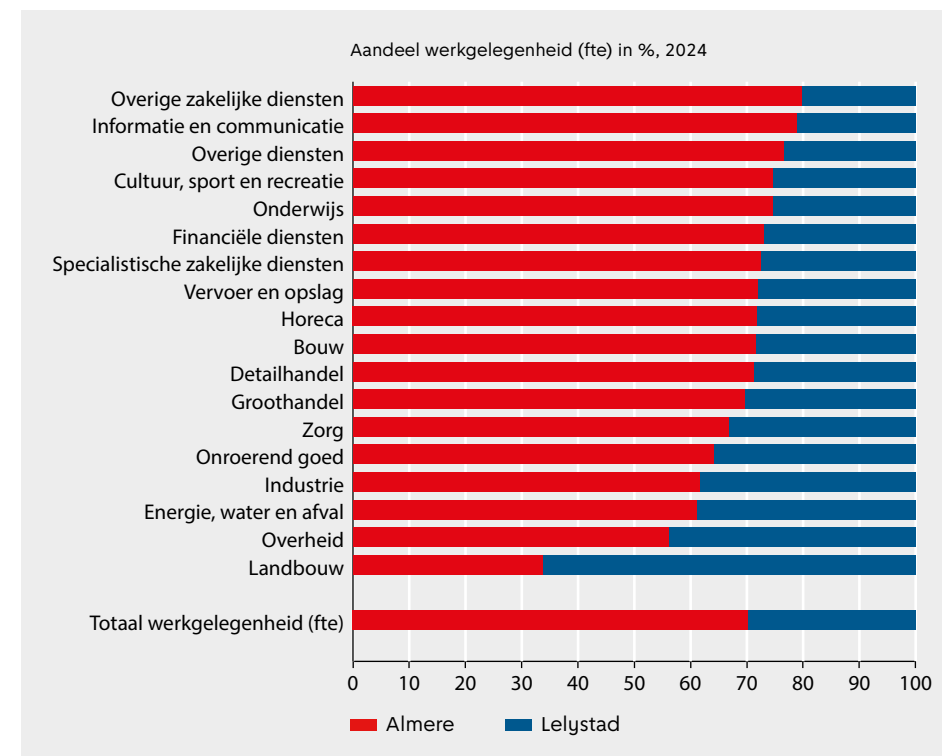
* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.

Bron: CBS (bewerking TNO)

Ook Energie, water en afval, Industrie, Groothandel en Overige zakelijke diensten groeiden duidelijk sneller dan het regionale gemiddelde. Niet alle sectoren ontwikkelen zich echter even sterk. In Financiële diensten is sprake van een duidelijke krimp van de toegevoegde waarde. Dit sluit aan bij de bredere trend binnen de MRA waarbij financiële activiteiten zich steeds sterker concentreren in Amsterdam. Ook Informatie en communicatie blijft in Almere-Lelystad achter bij het regionale groeitempo.

De ontwikkeling van de werkgelegenheid volgt grotendeels het patroon van de economische groei (zie figuur 5). In de periode 2015-2024 groeide de werkgelegenheid gemiddeld met 2,3 procent per jaar. De sterkste groei van werkgelegenheid is zichtbaar in de Bouw, waar de totale

Fig. 6 Meeste werkgelegenheid bevindt zich in Almere

Bron: CBS (bewerking TNO)

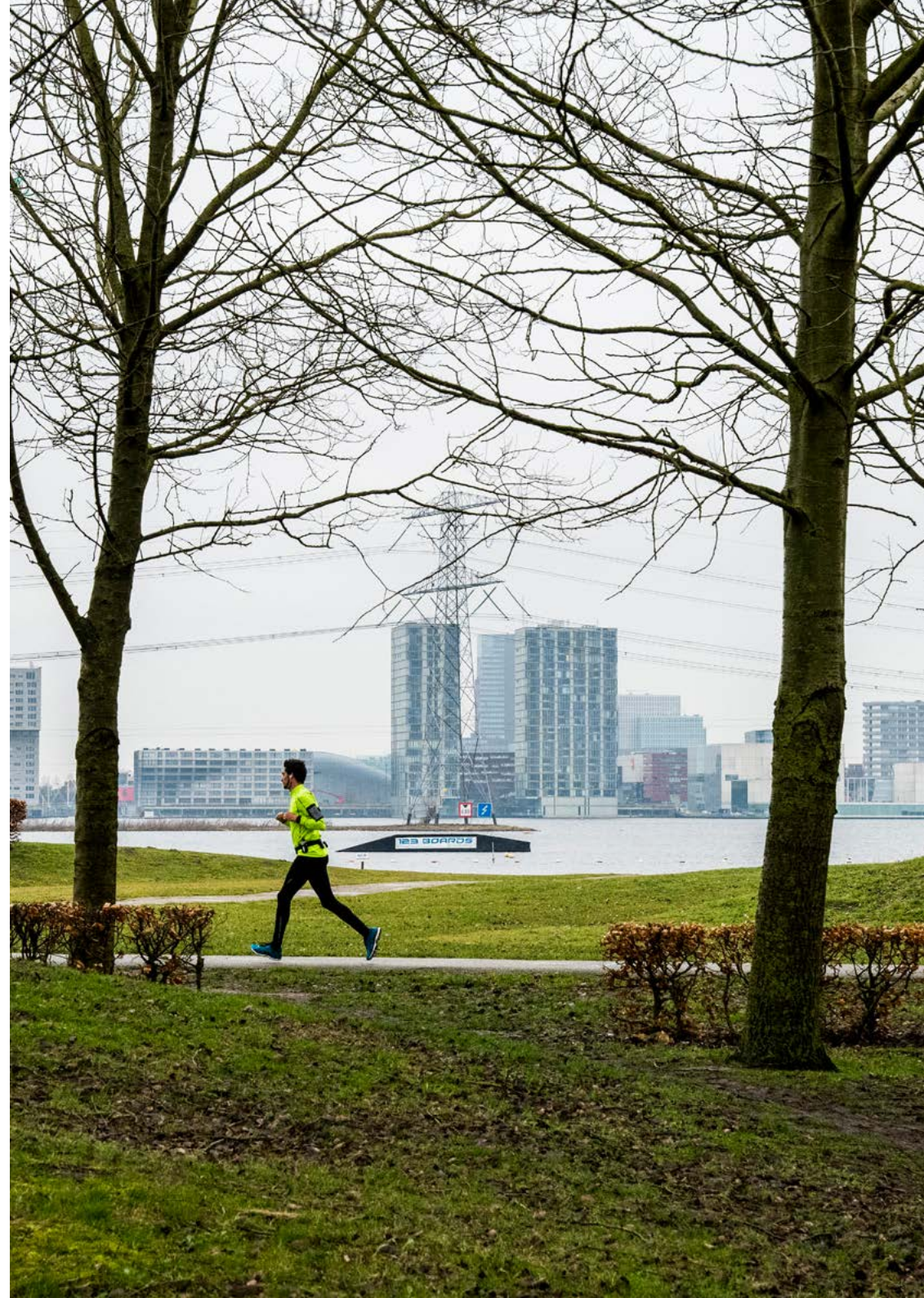
werkgelegenheid met ongeveer 7,0 procent per jaar is toegenomen. Ook sectoren zoals Zorg, Onderwijs, Industrie, Overige zakelijke diensten en Detailhandel laten een duidelijke werkgelegenheidsgroei zien. Gezamenlijk zijn deze sectoren goed voor een groot deel van de arbeidsvraag in Almere-Lelystad. Daartegenover staat dat in enkele sectoren de werkgelegenheid afneemt. Zo laten Financiële diensten, Informatie en communicatie en Onroerend goed een lichte daling zien.

Figuur 6 toont dat het grootste deel van de werkgelegenheid binnen de deelregio zich in Almere bevindt. In lijn met het brp is ongeveer 70 procent van het totale aantal arbeidsplaatsen (fte's) hier gelokaliseerd. Dit geldt voor vrijwel alle sectoren. Alleen in de Landbouw is het aandeel werkgelegenheid groter in Lelystad, waar de agrarische activiteiten in sterke mate geconcentreerd zijn.

Forensen (woon-werkverkeer)

In 2024 werkten er 132 duizend personen in Almere-Lelystad. Meer dan de helft van deze arbeidsplaatsen werd vervuld door eigen inwoners (83 duizend personen). De overige werkzame personen betroffen met name forensen vanuit gebieden buiten de MRA (36 duizend personen), Amsterdam (6 duizend personen) en Gooi en Vechtstreek (4 duizend personen). Met een werkzame beroepsbevolking van 172 duizend personen kende Almere-Lelystad een netto uitgaande pendelstroom van (afgerond) 41 duizend personen. De netto uitgaande pendelstroom is ten opzichte van 2019 toegenomen, een trend die zich ook MRA-breed aftekent en mogelijk samenhangt met de normalisering van hybride werken, waardoor mensen eerder een verder weg gelegen standplaats van hun werk accepteren (zie hoofdstuk 2). De grootste uitgaande pendelstroom betrof mensen die buiten de MRA werkten (35 duizend personen). Hieronder vallen ook forensen die binnen Flevoland naar Dronten en Zeewolde pendelen (zie ook Economic Board Flevoland, 2026). Daarnaast hadden 33 duizend personen werk in Amsterdam, reisden 11 duizend personen voor werk naar Amstelland-Meerlanden en 9 duizend personen naar Gooi en Vechtstreek.

Een kaartje met de grafische weergave van de pendelstromen van en naar Almere-Lelystad is te vinden in hoofdstuk 4.

5.2 Amstelland-Meerlanden

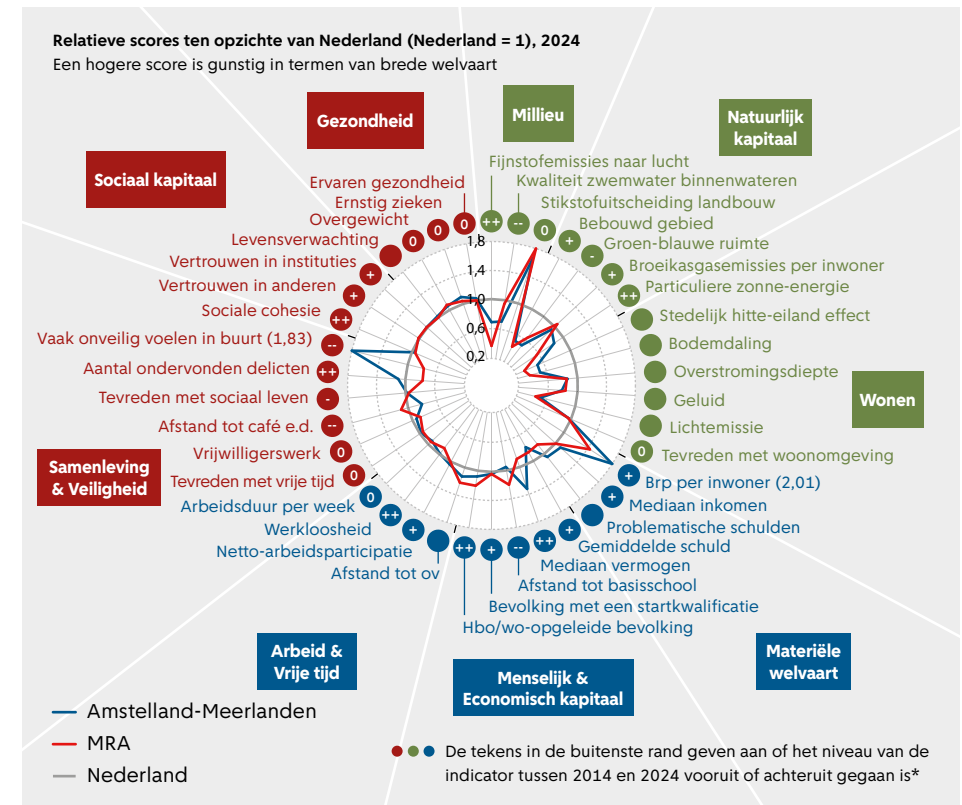
- Het samenwerkingsverband Amstelland-Meerlanden bestaat uit de gemeenten Aalsmeer, Haarlemmermeer en Uithoorn (deelregio Haarlemmermeer) en de gemeenten Amstelveen, Diemen en Ouder-Amstel (Overig Amstel-Meerlanden).
- De scores op brede welvaart wijzen uit dat Amstelland-Meerlanden een economisch sterke regio is, waarin sprake is van een forse druk op de leefomgeving. De werkloosheid is de laatste jaren stabiel en ligt onder het MRA-gemiddelde. De inwoners hebben een hoog besteedbaar inkomen en het vermogen van huishoudens is aanzienlijk groter dan gemiddeld in de MRA en Nederland.
- De sectoren Groot- en Detailhandel, Vervoer en opslag en Specialistische en Overige zakelijke diensten vormen samen bijna 60 procent van de economie. De groei van deze sectoren blijft achter bij het regionale gemiddelde, terwijl Bouw, Industrie en Overige diensten relatief sterk groeien.
- De werkgelegenheid nam in de periode 2015-2024 gemiddeld met 2,4 procent per jaar toe, met de sterkste groei in Informatie en communicatie. Het arbeidsvolume en het aantal werkzame personen bleven in 2024 nagenoeg stabiel, na jaren van sterke stijging.
- De regio kende in 2024 een aanzienlijke netto inkomende pendelstroom van 102 duizend personen, en is daarmee een belangrijke werkregio. Tegelijkertijd kent de regio ook een grote uitgaande pendel van inwoners die vooral in Amsterdam en ook in Zuid-Holland werken.

Brede welvaart in Amstelland-Meerlanden

Uit de scores op brede welvaart tekent zich voor Amstelland-Meerlanden een profiel af van een economisch sterke regio, met een krachtig functionerende arbeidsmarkt en een groot verdienvermogen, maar met druk op de leefomgeving. De aanwezigheid van Schiphol en daarmee samenhangende activiteiten in Groothandel en Vervoer en opslag zorgt ervoor dat de regio duidelijk boven het Nederlands gemiddelde presteert op economische indicatoren als het bruto regionaal product per inwoner. Daarmee levert Amstelland-Meerlanden na Amsterdam

Fig. 1 Brede welvaart in Amstelland-Meerlanden

* -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent.

NB. Voor de leesbaarheid van de figuur zijn onder- en bovengrenzen gehanteerd. Wanneer de score onder 0,2 of boven 1,8 uitkomt, is deze bij de indicator vermeld.

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

de grootste bijdrage aan het brp en de werkgelegenheid in de MRA. Verder scoort de regio bovengemiddeld op vermogende huishoudens, een indicator waarop de score bovendien sterk groeit over de tijd. Dit wordt deels verklaard door de forse stijging in woningprijzen in de regio. De gemiddelde schuld van huishoudens in Amstelland-Meerlanden is iets hoger dan gemiddeld in Nederland en MRA (waarbij hypotheek een deel van de verklaring vormen), maar het aantal huishoudens met problematische schulden is relatief laag.

Tegelijkertijd eist de concentratie van de transport- en logistieke activiteiten rondom Schiphol zijn tol op de fysieke leefomgeving. De lage scores op indicatoren als het aandeel groen, lichtemissies en emissies van fijnstof zijn hier een gevolg van. Amstelland-Meerlanden scoort op

Tabel 1 Kerngegevens Amstelland-Meerlanden

		2024		2019	2021	2022	2023	2024	2025
		aantal	aandeel in MRA in %	jaarlijkse groei in %					
Bruto regionaal product	mld euro	46,2	20,2	2,8	11,3	11,3	0,6	0,9	1,8
Arbeidsvolume (fte's)	x 1.000	272	18,8	4,3	2,9	4,6	3,2	0,4	
Werkzame personen	x 1.000	312	18,4	3,1	0,6	5,0	1,9	-0,1	
Bevolking	x 1.000	372	14,0	1,2	1,0	1,7	1,3	0,8	0,8
Potentiële beroepsbevolking	x 1.000	277	13,7	1,2	1,5	1,9	0,7	1,1	1,1
Beroepsbevolking	x 1.000	218	14,0	2,1	0,5	4,0	2,9	1,4	0,5
Werkzame beroepsbevolking	x 1.000	210	14,1	2,2	1,6	5,7	2,5	1,0	0,5
Inkomen en opleiding		Regio	MRA						
Gem. gest. huishoudinkomen	dzd euro	46,9	45,2	2,3	-3,4	8,1	0,7	2,1	
Basisopgeleid	in %	20,6	19,2						
Mbo-opgeleid	in %	34,4	32,5						
Hbo/wo-opgeleid	in %	45,0	48,3						
				aandeel in %					
Bruto-participatiegraad	in %	78,7	77,0	75,9	75,3	76,8	78,5	78,7	78,2
Werkloosheid	in %	3,7	4,1	4,1	4,6	3,6	3,7	3,7	3,7

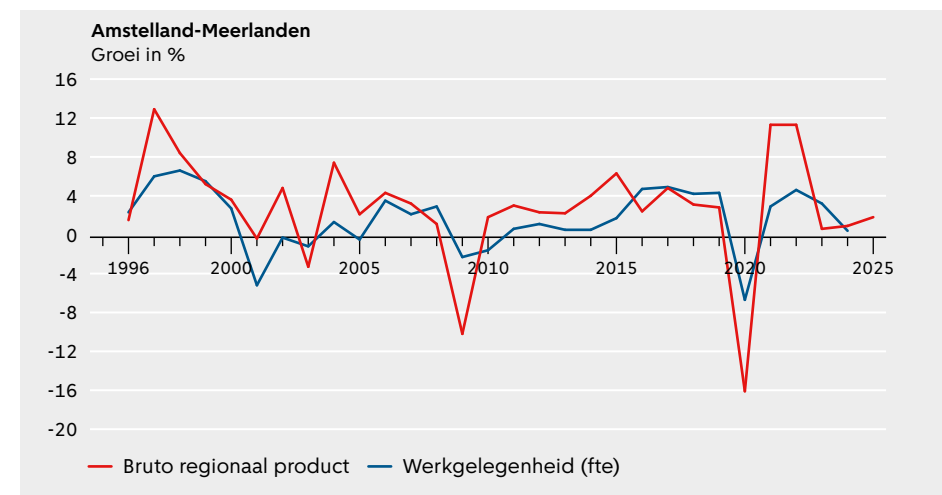
Bron: CBS (bewerking TNO/SEO Economisch Onderzoek)

dit gebied slechter dan het gemiddelde van de MRA. Overigens wijzen de indicatoren wel op verbeteringen op het gebied van duurzaamheid, blijkend uit een daling van fijnstofemissies. In het sociale domein scoort Amstelland-Meerlanden redelijk in lijn met de rest van Nederland en de MRA. Amstelland-Meerlanden scoort beter op het gevoel van veiligheid, het aantal ondervonden delicten en het aantal ernstig zieken.

De economie van Amstelland-Meerlanden

Na Amsterdam is Amstelland-Meerlanden de tweede grootste economische regio in de MRA. De regio neemt met een brp van 46,2 miljard euro een vijfde van het brp van de MRA voor zijn rekening (zie tabel 1). Hoewel het inwoneraantal 14 procent van het MRA-totaal bedraagt, herbergt Amstelland-Meerlanden bijna 19 procent van de totale werkgelegenheid. Dit resulteert in een aanzienlijke inkomende pendelstroom. Amstelland-Meerlanden is een relatief grote werkgever voor mensen die elders in de MRA en daarbuiten wonen. Tezamen met een omvangrijke uitgaande forensenstroom maakt dit dat er veel woon-werkverkeer van en naar Amstelland-Meerlanden is. De werkloosheid is al jaren stabiel op 3,7 procent en ligt daarmee iets onder het MRA-gemiddelde. Uit de scores op brede welvaart bleek al dat inwoners van Amstelland-Meerlanden relatief vermogend zijn. Tabel 1 geeft weer dat

Fig. 2 Economische groei Amstelland-Meerlanden in 2025 weer iets hoger na corona-dip

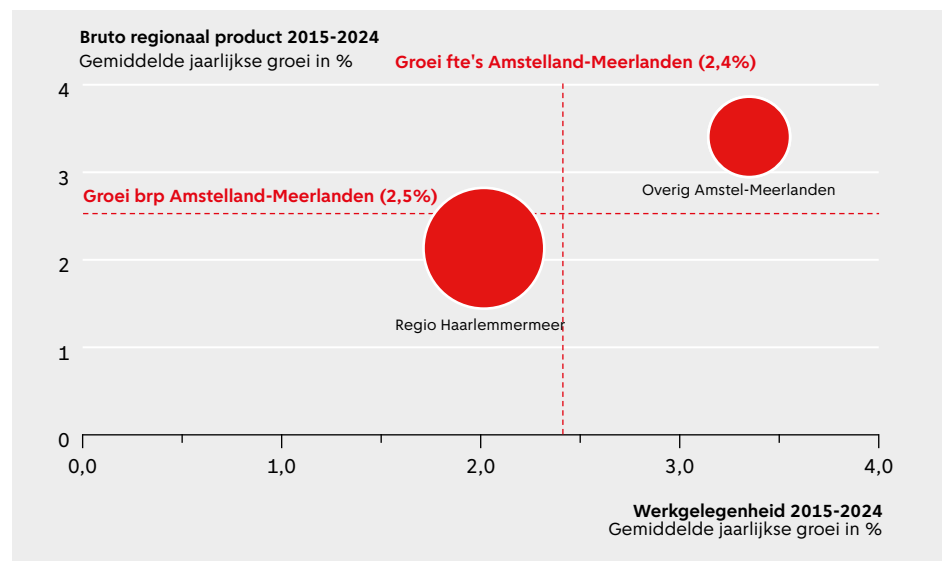

Bron: CBS (bewerking TNO)

ook het gemiddelde huishoudinkomen hoger dan gemiddeld is in de MRA (en Nederland).

De meest recente economische groeicijfers van het CBS wijzen uit dat de economie van Amstelland-Meerlanden in 2025 groeide met 1,8 procent. Deze ontwikkeling volgt op twee jaar met zwakke groei van 0,6 en 0,9 procent in, respectievelijk, 2023 en 2024. De aanwezigheid van Schiphol en de daaraan gerelateerde sectoren heeft vanwege de pandemie in 2020 geleid tot een uitzonderlijk sterke daling van het brp, waarna in 2021 en 2022 krachtig herstel volgde (zie figuur 2). In 2024 nam de werkgelegenheid nauwelijks toe. De afgelopen tien jaar groeide de economie van Amstelland-Meerlanden gemiddeld per jaar net iets harder dan de werkgelegenheid, waarmee er sprake was van een kleine arbeidsproductiviteitsgroei. Net als elders in Nederland en de MRA is er sprake van vertraging van de productiviteitsgroei. De arbeidsproductiviteitsgroei in Amstelland-Meerlanden lag in de perioden 2012-2019 en 2020-2024 net onder het gemiddelde van de MRA (zie hoofdstuk 4).

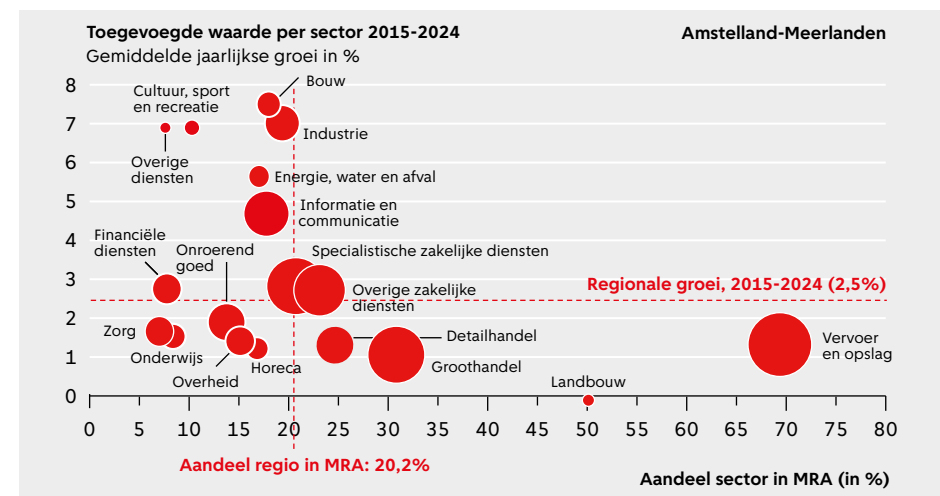
Fig. 3 Relatief sterke groei in Overig Amstel-Meerlanden

* Grootte van bol: omvang brp 2024
Bron: CBS (bewerking TNO)

In de periode 2015-2024 groeide zowel het brp als werkgelegenheid harder in Overig Amstel-Meerlanden dan in de deelregio Haarlemmermeer (zie figuur 3). Een groot deel van deze groei in Overig Amstel-Meerlanden is afkomstig uit de sectoren Informatie en Communicatie (5,8 procent per jaar), Financiële diensten (5,8 procent per jaar) en Specialistische zakelijke diensten (3,2 procent per jaar), die alle drie ook een groot aandeel in het lokale brp hebben. Tevens speelt mee dat juist de voor deelregio Haarlemmermeer kenmerkende sectoren Vervoer en opslag en Groothandel een relatief lage groei doormaakten in de periode 2015-2024. In Overig Amstel-Meerlanden nam de werkgelegenheid met gemiddeld 3,3 procent per jaar toe, tegenover 2,0 procent in de deelregio Haarlemmermeer. Wel is de economie van de deelregio Haarlemmermeer aanzienlijk groter dan die van Overig Amstel-Meerlanden. Ongeveer 71 procent van het brp van Amstelland-Meerlanden wordt in de deelregio Haarlemmermeer voortgebracht en ruim 70 procent van de werkgelegenheid bevindt zich hier.

Fig. 4 Relatief lage groei in kenmerkende sectoren Vervoer en Opslag en Groothandel

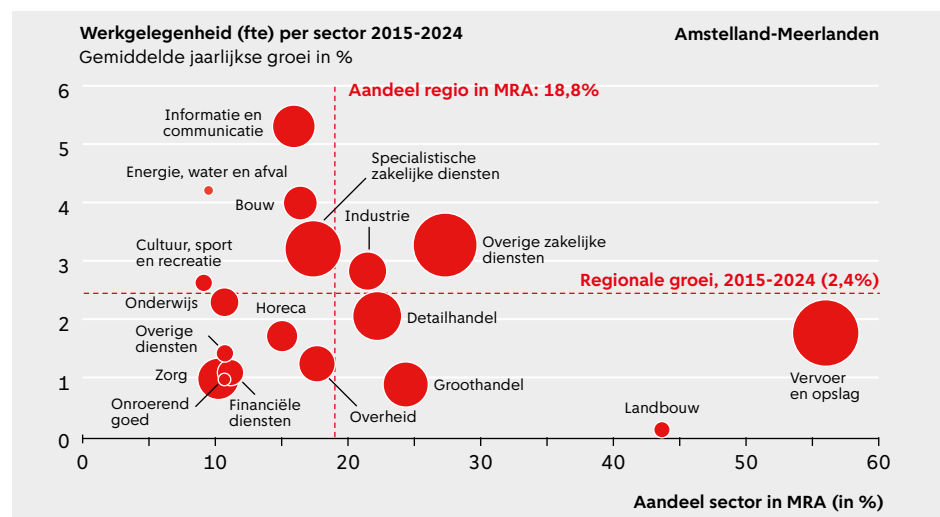
* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

Economische ontwikkeling per sector

De economische structuur van Amstelland-Meerlanden wordt gedomineerd door een aantal grote dienstensectoren. Groothandel, Detailhandel, Vervoer en opslag en de Specialistische- en Overige zakelijke dienstverlening vormen tezamen een groot deel van de economische activiteit in de regio. De aanwezigheid van Schiphol speelt hierbij een belangrijke rol, wat duidelijk zichtbaar is in de positie van de sector Vervoer en opslag binnen de MRA (en Nederland). Daarnaast draagt ook de aanwezigheid van Greenport Aalsmeer bij aan de economische dynamiek, met name via activiteiten binnen Overige zakelijke diensten (waar de veiling onder valt).

De toegevoegde waarde in Amstelland-Meerlanden groeide in de periode 2015-2024 gemiddeld met 2,5 procent per jaar. In veel sectoren is sprake van groei, waarbij enkele sectoren duidelijk boven het regionale gemiddelde uitkomen. Met name Bouw, Industrie, Cultuur, sport en recreatie en Overige diensten maakten een relatief sterke groei door. Tegelijkertijd laten enkele grote sectoren een gematigder ontwikkeling zien. Zo groeien Groothandel, Detailhandel en vooral Vervoer en

Fig. 5 Werkgelegenheidsgroei in alle sectoren

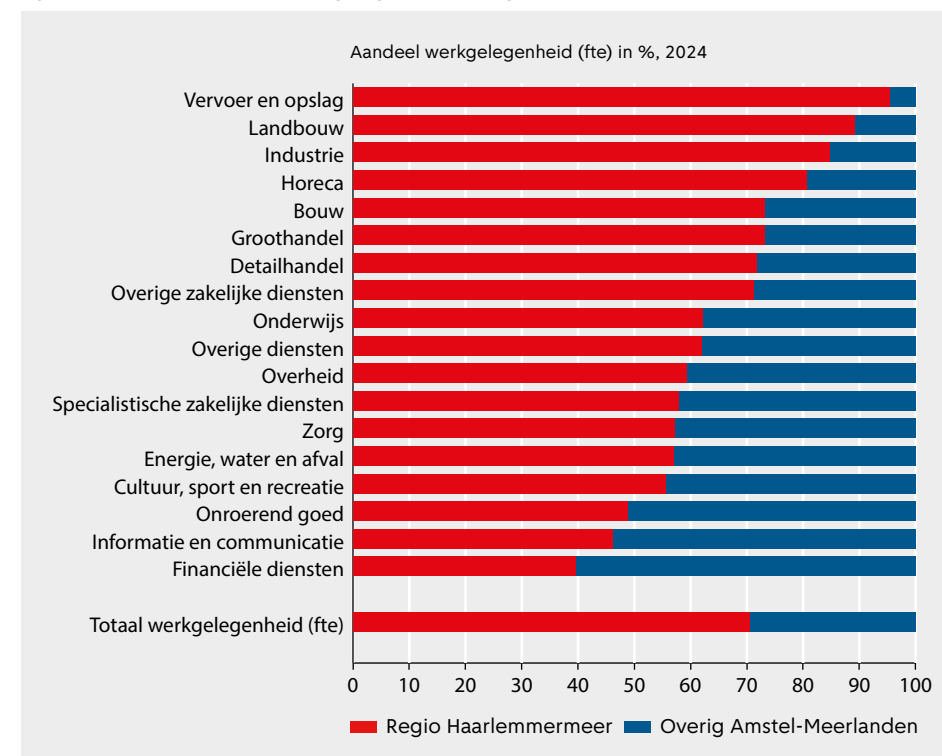

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

opslag minder snel dan het regionale gemiddelde, ondanks hun grote economische omvang. Doordat juist deze sectoren relatief groot zijn in de regio Amstelland-Meerlanden, drukt dit de totale economische groei enigszins. De sector Landbouw laat in de periode 2015-2024 een lichte krimp van de toegevoegde waarde zien.

Wanneer naar de werkgelegenheid wordt gekeken (zie figuur 5), dan springt in het oog dat het grootste deel van de werkgelegenheid te vinden is in Vervoer en opslag (ruim 16 procent van de werkgelegenheid in 2024). Ook Groot- en Detailhandel, Overige zakelijke diensten en Specialistische zakelijke diensten bieden veel werk in de regio. Veel van deze werkgelegenheid hangt samen met activiteiten die direct of indirect zijn verbonden met de luchthaven. In de periode 2015-2024 groeide

Fig. 6 Grootste deel van de werkgelegenheid in Regio Haarlemmermeer

Bron: CBS (bewerking TNO)

de werkgelegenheid gemiddeld met 2,4 procent per jaar. De sterkste groei in werkgelegenheid is zichtbaar in Informatie en communicatie, waar het aantal banen duidelijk sneller toeneemt dan in andere sectoren. Ook Bouw, Overige zakelijke diensten en Industrie laten een bovengemiddelde banengroei zien.

Het grootste deel van de werkgelegenheid, ongeveer 70 procent, bevindt zich in de deelregio Haarlemmermeer (zie figuur 6). Dit hangt samen met luchthaven Schiphol en de daarmee verbonden bedrijvigheid in onder meer Vervoer en opslag. Voor vrijwel alle sectoren geldt dat het merendeel van de arbeidsplaatsen zich in dit deelgebied bevindt. Alleen in Financiële diensten, Informatie en communicatie en Onroerend goed ligt een groter deel van de werkgelegenheid in Overig Amstel-Meerlanden.

Forensen (woon-werkverkeer)

In Amstelland-Meerlanden werkten in 2024 ongeveer 312 duizend personen. Een groot deel hiervan was afkomstig van buiten de MRA (110 duizend personen). Vanuit andere MRA-deelregio's kwamen veel forensen uit Amsterdam (60 duizend personen) en Zuid-Kennemerland (17 duizend personen). De werkzame beroepsbevolking van Amstelland-Meerlanden bedroeg 210 duizend personen. Ongeveer 44 procent hiervan (92 duizend personen) werkte in Amstelland-Meerlanden zelf. De grootste uitgaande pendelstromen waren naar Amsterdam (65 duizend personen) en naar plaatsen buiten de MRA (38 duizend personen). Per saldo had Amstelland-Meerlanden een netto inkomende pendelstroom van 102 duizend personen.

Een kaartje met de grafische weergave van de pendelstromen van en naar Amstelland-Meerlanden is te vinden in hoofdstuk 4.

5.3 Amsterdam

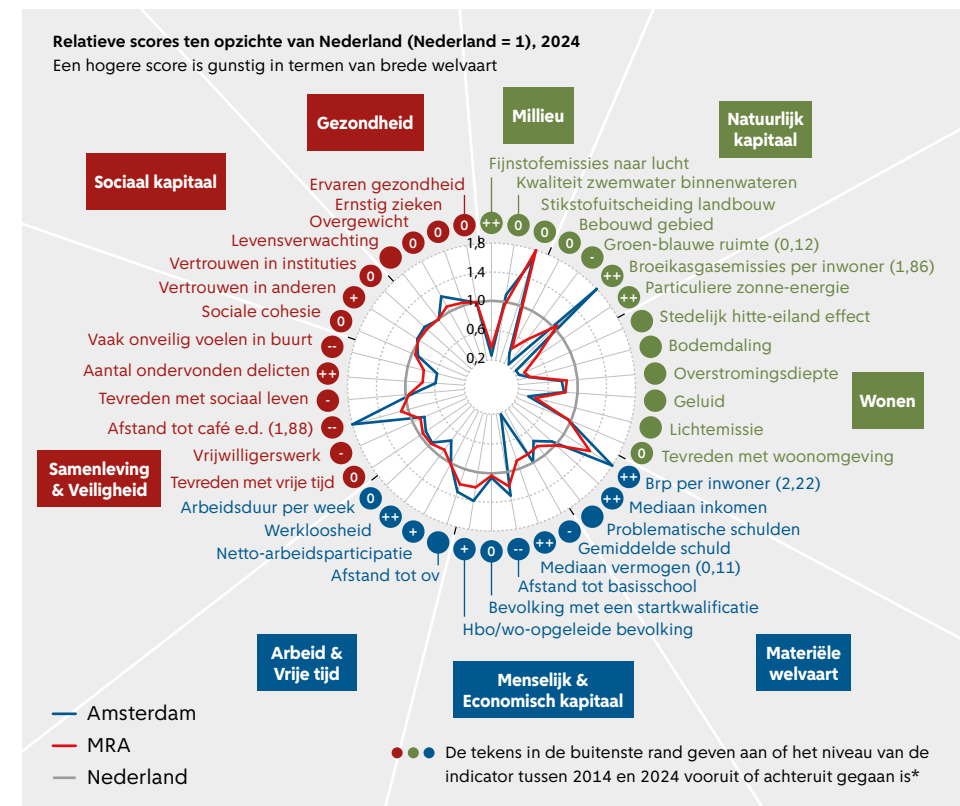
- De deelregio Amsterdam wordt gevormd door de gemeente Amsterdam.
- Amsterdam scoort goed op veel economische brede welvaartsindicatoren, met onder andere een zeer hoog brp per inwoner. De beroepsbevolking bestaat uit bovengemiddeld veel hbo/wo-opgeleiden (bijna 60 procent). Wel was met 5,3 procent het werkloosheidspercentage in 2025 het hoogste in de MRA. Ook kent de stad relatief veel armoede, een slechte luchtkwaliteit, veel problematische schulden en hoge criminaliteit ten opzichte van zowel Nederland als andere regio's in de MRA.
- Financiële en zakelijke diensten zijn tezamen goed voor een groot deel van de economische activiteit in de regio. Ongeveer 88 procent van de bedrijvigheid rond Financiële diensten in de MRA speelt zich af in Amsterdam. De sector Informatie en communicatie is zeer sterk gegroeid in de periode 2015-2024.
- In 2025 groeide de Amsterdamse economie met 1,8 procent even hard als de MRA en de Nederlandse economie.
- Amsterdam kent een grote netto ingaande pendelstroom van in totaal 225 duizend personen, afkomstig vanuit alle (deel-)regio's binnen en buiten de MRA. Met 195 duizend personen komt bijna de helft van de 405 duizend forensen die naar Amsterdam reizen van buiten de MRA.

Brede welvaart in Amsterdam

Amsterdam scoort goed op brede welvaartsindicatoren met betrekking tot verdienvermogen. Zo levert Amsterdam met bijna 55 procent het grootste aandeel van het brp in de MRA. Dat is ook terug te zien in het brp per hoofd van de bevolking, dat in Amsterdam meer dan twee keer zo groot is als het Nederlands gemiddelde en bijna anderhalf keer zo groot is als het gemiddelde voor de MRA. De concentratie van verschillende sectoren als Financiële diensten, Informatie en communicatie en Specialistische zakelijke diensten zorgt voor een hoge toegevoegde waarde in

Fig. 1 Brede welvaart in Amsterdam

Amsterdam. Bovendien zorgt de aanwezigheid van deze productieve sectoren – in combinatie met hogescholen, twee universiteiten en veel culturele voorzieningen – voor een hoge concentratie aan hbo/wo-opgeleiden. De hoge stedelijke dichtheid en nabijheid van voorzieningen, wat zich uit in goede scores op gemiddelde afstand tot ov en basisscholen, draagt voor velen bij aan de aantrekkelijkheid om er te wonen en te werken. Ook hebben Amsterdammers relatief veel vertrouwen in instituties en andere mensen.

Dat betekent overigens niet dat iedereen profiteert van de sterke agglomeratiekracht van Amsterdam. De hoofdstad kent een relatief hoge werkloosheid vergeleken met Nederland (en de rest van de MRA). Ook het mediane inkomen en vermogen liggen lager. Verder scoort Amsterdam

Tabel 1 Kerngegevens Amsterdam

		2024		2019	2021	2022	2023	2024	2025
		aantal	aandeel in MRA in %	jaarlijkse groei in %					
Bruto regionaal product	mld euro	123,3	53,8	5,1	8,3	10,5	3,5	1,0	1,8
Arbeidsvolume (fte's)	x 1.000	696	48,1	3,3	3,0	7,1	5,1	1,4	
Werkzame personen	x 1.000	777	45,8	2,2	1,6	7,1	2,8	-1,0	
Bevolking	x 1.000	933	35,2	1,1	0,6	1,4	1,5	0,9	0,6
Potentiële beroepsbevolking	x 1.000	751	37,2	1,0	1,9	2,1	1,8	1,2	0,1
Beroepsbevolking	x 1.000	581	37,4	1,8	1,0	5,9	2,0	2,1	1,4
Werkzame beroepsbevolking	x 1.000	551	37,0	2,3	0,6	7,9	1,9	1,8	1,3
Inkomen en opleiding		Regio	MRA						
Gem. gest. huishoudinkomen	dzd euro	43,8	45,2	5,2	3,0	-3,1	9,4	-0,3	
Basisopgeleid	in %	17,0	19,2						
Mbo-opgeleid	in %	24,8	32,5						
Hbo/wo-opgeleid	in %	58,2	48,3						
		aandeel in %							
Bruto-participatiegraad	in %	77,4	77,0	74,4	73,8	76,5	76,7	77,4	78,3
Werkloosheid	in %	5,1	4,1	5,3	6,6	4,7	5,0	5,1	5,3

Bron: CBS (bewerking TNO/SEO Economisch Onderzoek)

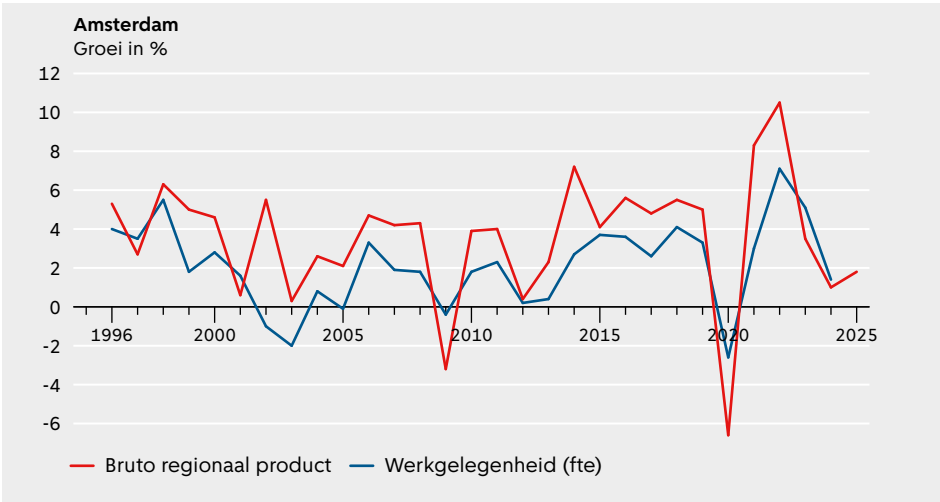
slecht op veel milieu-indicatoren. De stad kent relatief weinig groen, veel emissies, en de hoge dichtheid in combinatie met veel verharding zorgt voor een sterk hitte-eilandeffect. Ook op sociaal gebied scoort Amsterdam relatief slecht. In vergelijking met Nederland en de MRA komt criminaliteit vaker voor, zijn mensen minder tevreden met hun leven, vrije tijd en sociaal leven, en ligt de sociale cohesie in de woonbuurt lager.

De grote variatie in scores op verschillende dimensies van brede welvaart vertoont een patroon dat veel voorkomt bij grootstedelijke agglomeraties. Amsterdam kent een sterk verdienvermogen met veel menselijk kapitaal, maar dat leidt ook tot afruilen zoals meer milieuproblemen en minder sociale cohesie.

De economie van Amsterdam

Amsterdam is het economisch zwaartepunt van de MRA. Ruim de helft van het brp — 53,8 procent in 2024 — wordt hier gerealiseerd, en bijna de helft van de werkgelegenheid bevindt zich in Amsterdam (zie tabel 1). De beroepsbevolking bestaat voor bijna 60 procent uit hbo/wo-opgeleiden. In geen andere deelregio van de MRA is dit percentage zo hoog. Hiertegenover staat een werkloosheidspercentage van 5,3 procent in 2025, wat het hoogste is in de MRA. Ook laten brede welvaartsindicatoren

Fig. 2 Economische groei Amsterdam was in 2024 en 2025 gelijk aan het landelijk gemiddelde

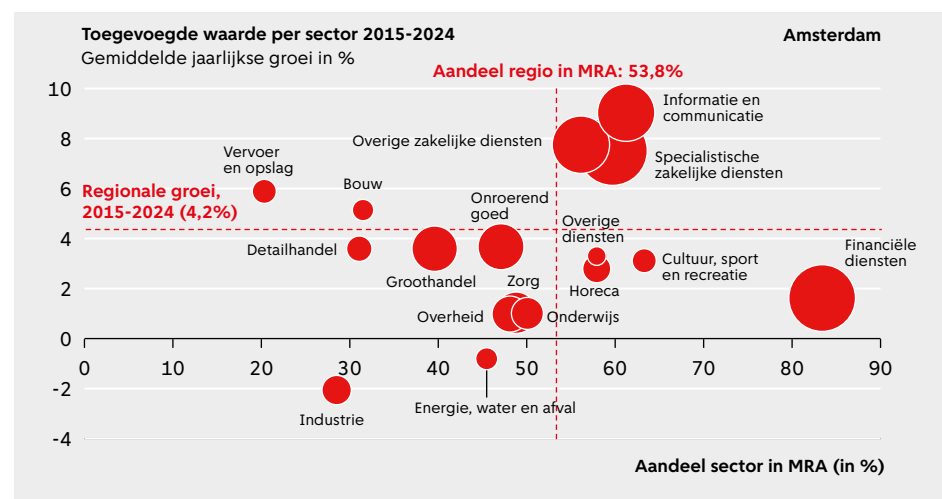

Bron: CBS (bewerking TNO)

zien dat er in Amsterdam meer dan elders in de MRA huishoudens zijn met problematische schulden en een relatief lager mediaan vermogen. Het hoge verdienvermogen van Amsterdam vertaalt zich daarmee niet in een evenwichtige verdeling naar inkomens en vermogens van huishoudens. Amsterdam heeft zowel relatief veel rijke en vermogende huishoudens als relatief veel huishoudens in de lagere inkomensklassen (zie ook hoofdstuk 4). Als gevolg ligt het gemiddelde huishoudinkomen onder het MRA gemiddelde.

De economie van Amsterdam groeide in 2025, net als de Nederlandse economie, met 1,8 procent. Hiermee was de brp-groei voor het tweede jaar op rij lager dan de 3,5 procent in 2023 en het krachtige herstel na corona in 2021 en 2022. Het aantal werkzame personen daalde in 2024 licht, terwijl er wel sprake was van een toename van het aantal fte's. Dit betekent dat het aantal gewerkte uren per persoon is toegenomen. Het brp van Amsterdam groeide de afgelopen jaren sneller dan de werkgelegenheid, waardoor de arbeidsproductiviteitsgroei hier het sterkst was binnen de MRA. Wel is over langere tijd gezien ook in Amsterdam de trend van vertraging van arbeidsproductiviteitsgroei zichtbaar (zie hoofdstuk 4).

Fig. 3 Sterke groei in ICT en zakelijke diensten

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

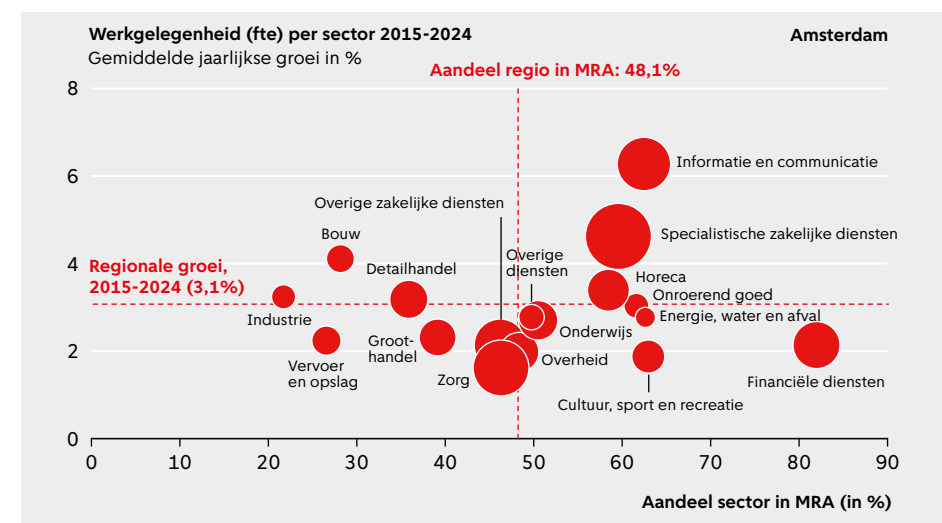
Economische ontwikkeling per sector

De Amsterdamse economie drijft in sterke mate op dienstverlening. Grote sectoren zijn Financiële diensten en Specialistische- en Overige zakelijke diensten. Deze sectoren nemen een groot aandeel van de economische activiteit in de regio voor hun rekening en zijn binnen de MRA sterk geconcentreerd in de hoofdstad van Nederland. Vooral Financiële diensten zijn zeer sterk in Amsterdam vertegenwoordigd: ongeveer 88 procent van de bedrijvigheid in Financiële diensten in de MRA bevindt zich hier.

Enkele kennisintensieve dienstensectoren vallen behalve door hun omvang ook op door hun sterke groei in toegevoegde waarde. Vooral Informatie en communicatie laat een zeer hoge groei van de toegevoegde waarde zien (9,1 procent). Ook Specialistische zakelijke diensten (7,6 procent) en Overige zakelijke diensten (7,8 procent) groeien duidelijk sneller dan het gemiddelde.

Kijkend naar de werkgelegenheid springen Specialistische zakelijke diensten, Zorg en Informatie en communicatie in het oog als sectoren met

Fig. 4 ICT en Specialistische zakelijke diensten zijn de grootste werkgevers in Amsterdam

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

veel arbeidsplaatsen. Bij Specialistische zakelijke diensten en Informatie en communicatie gaat een sterke werkgelegenheidsgroei samen met groei van de toegevoegde waarde. Met de vergrijzing neemt de behoefte aan zorg toe, waardoor deze sector in veel regio's een grote werkgever is. Nu is de bevolking van Amsterdam relatief jong, maar zijn in de stad wel meerdere grote ziekenhuizen en zorginstellingen gevestigd die een belangrijke regionale functie hebben. Dit verklaart dat de Zorg ook in Amsterdam verhoudingsgewijs een grote werkgever is.

Per saldo ontstaat het beeld dat de economie van Amsterdam in toenemende mate wordt gedragen door kennisintensieve zakelijke dienstverlening, terwijl sectoren zoals Zorg en Horeca belangrijk blijven voor de werkgelegenheid.

Forensen (woon-werkverkeer)

Amsterdam biedt veel werkgelegenheid voor mensen die elders wonen. Van de 777 duizend arbeidsplaatsen in 2024 werden er 371 duizend vervuld door inwoners van Amsterdam. Met een werkzame beroepsbevolking van 551 duizend personen had Amsterdam in 2024 (afgerond) een netto inkomende pendelstroom van 225 duizend personen. De meeste inkomende forensen kwamen van buiten de MRA (195 duizend personen). Binnen de MRA kwamen de meeste forensen uit Amstelland-Meerlanden (65 duizend personen), Zaanstreek-Waterland (53 duizend personen), Almere-Lelystad (33 duizend personen) en Zuid-Kennemerland (27 duizend personen). Maar ook vanuit Gooi en Vechtstreek en IJmond ontvangt Amsterdam nog de nodige forensen. Amsterdammers die elders werken, vonden in 2024 met name werk buiten de MRA (83 duizend personen) en in Amstelland-Meerlanden (60 duizend personen). Daarnaast zijn er nog relatief omvangrijke uitgaande pendelstromen vanuit Amsterdam naar Zaanstreek-Waterland (12 duizend personen) en Gooi en Vechtstreek (10 duizend personen). De forenstromen naar Almere-Lelystad, Zuid-Kennemerland en IJmond zijn kleiner.

Een kaartje met de grafische weergave van de pendelstromen van en naar Amsterdam is te vinden in hoofdstuk 4.

5.4 Gooi en Vechtstreek

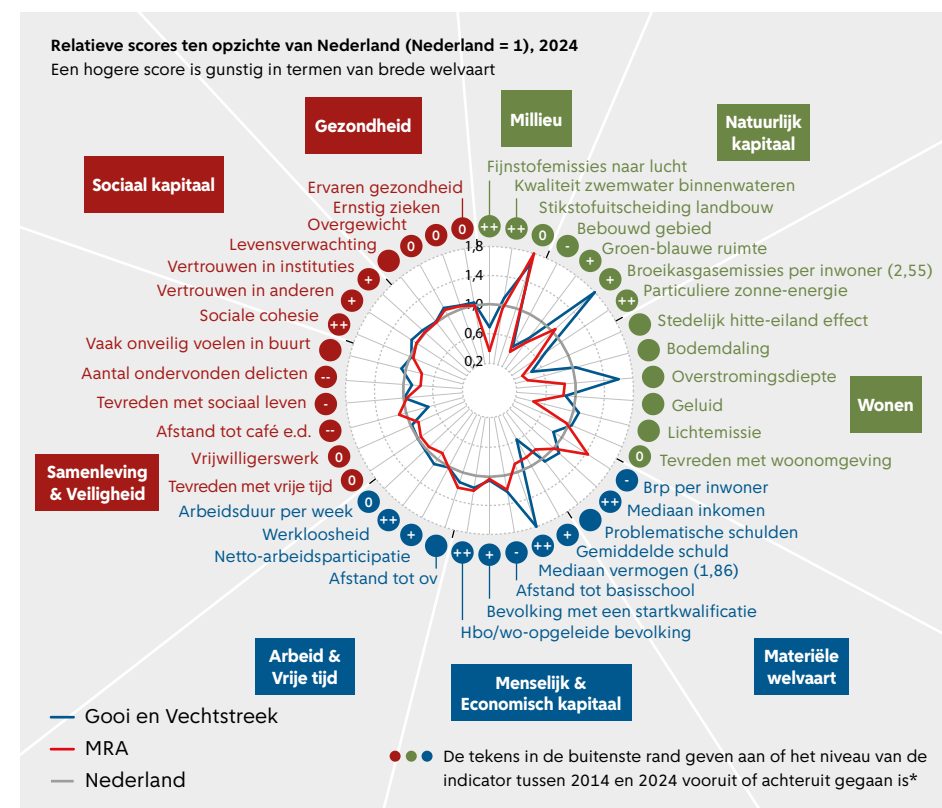
- De deelregio Gooi en Vechtstreek bestaat uit de gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren en Wijdemeren.
- Op de meeste brede welvaartsindicatoren scoort Gooi en Vechtstreek rond het Nederlandse gemiddelde, met relatief gunstige scores op klimaat- en milieu-indicatoren, maar ook duidelijke druk op de leefomgeving door fijnstof. Gooi en Vechtstreek heeft relatief veel bos en groen in vergelijking met andere regio's in de MRA en beperkte bodemdalingsproblematiek.
- De economische ontwikkeling van Gooi en Vechtstreek kenmerkte zich de afgelopen jaren door een afwisselend verloop van krimp en groei. Gooi en Vechtstreek kende als enige deelregio van de MRA twee opeenvolgende krimpjaren (2023 en 2024), waardoor de langjarige groei over de periode 2015-2024 met gemiddeld 0,3 procent per jaar één van de laagste binnen de MRA is.
- De concentratie van media-activiteiten in de regio zorgt ervoor dat, naast Informatie en communicatie, ook sectoren die zich richten op zakelijke dienstverlening veel werkgelegenheid genereren. De meeste werkgelegenheid in Gooi en Vechtstreek bevindt zich in de Zorg.
- Gooi en Vechtstreek had een klein netto uitgaand pendelsaldo in 2024. Er is relatief veel forensenverkeer met gebieden buiten de MRA en met Amsterdam.

Brede welvaart in Gooi en Vechtstreek

Brede welvaart in Gooi en Vechtstreek wordt gekenmerkt door een sterke sociaal-economische positie van de deelregio ten opzichte van de rest van de MRA. De deelregio telt relatief veel welvarende huishoudens, wat zich vertaalt in een relatief hoog mediaan besteedbaar inkomen en vermogen, evenals een groot aandeel huishoudens met een hbo/wo-opleiding. Wat betreft het vermogen was er de afgelopen tien jaar bovendien sprake van een sterke toename, mede onder invloed van stijgende woningwaarden.

Fig. 1 Brede welvaart in Gooi en Vechtstreek

* -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent.

NB. Voor de leesbaarheid van de figuur zijn onder- en bovengrenzen gehanteerd. Wanneer de score onder 0,2 of boven 1,8 uitkomt, is deze bij de indicator vermeld.

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

Op het gebied van klimaat en fysieke risico's scoort de regio relatief gunstig in vergelijking met de MRA. De uitstoot van broeikasgassen per inwoner ligt lager dan gemiddeld en ook de blootstelling aan bodemdaling en overstromingsrisico's is beperkt. Het aandeel groen-blauwe ruimte ligt lager dan gemiddeld voor Nederland, maar in verhouding tot de MRA scoort de deelregio juist bovengemiddeld.

Ten opzichte van Nederland heeft Gooi en Vechtstreek relatief veel fijnstof emissies. Ook zijn er minder gunstige indicatoren in vergelijking met de MRA, zoals de gemiddelde schuld per huishouden (deels te verklaren door hypotheekschulden), de nabijheid van voorzieningen en afstand tot ov. Alle brede welvaartsindicatoren overziend ontstaat het beeld van een welvarende regio, waarin de kwaliteit van de leefomgeving onder druk staat.

Tabel 1 Kerngegevens Gooi en Vechtstreek

		2024		2019	2021	2022	2023	2024	2025
		aantal	aandeel in MRA in %	jaarlijkse groei in %					
Bruto regionaal product	mld euro	13,0	5,7	2,5	5,3	4,6	-10,1	-1,0	0,2
Arbeidsvolume (fte's)	x 1.000	99	6,9	2,2	2,0	3,2	-6,8	-0,1	
Werkzame personen	x 1.000	125	7,4	2,4	0,2	3,0	-6,9	1,9	
Bevolking	x 1.000	245	9,2	0,7	0,5	1,1	1,0	0,4	0,3
Potentiële beroepsbevolking	x 1.000	175	8,7	1,2	0,0	1,2	0,6	-0,6	0,6
Beroepsbevolking	x 1.000	134	8,6	0,8	1,6	2,4	2,3	0,8	1,5
Werkzame beroepsbevolking	x 1.000	130	8,7	3,4	1,7	2,4	1,6	1,6	0,0
Inkomen en opleiding		Regio	MRA						
Gem. gest. huishoudinkomen	dzd euro	57,4	45,2	6,7	4,1	-3,5	2,9	2,8	
Basisopgeleid	in %	17,9	19,2						
Mbo-opgeleid	in %	33,6	32,5						
Hbo/wo-opgeleid	in %	48,5	48,3						
				aandeel in %					
Bruto-participatiegraad	in %	76,6	77,0	72,3	73,4	74,3	75,6	76,6	77,3
Werkloosheid	in %	3,4	4,1	4,1	3,9	3,3	3,3	3,4	3,5

Bron: CBS (bewerking TNO/SEO Economisch Onderzoek)

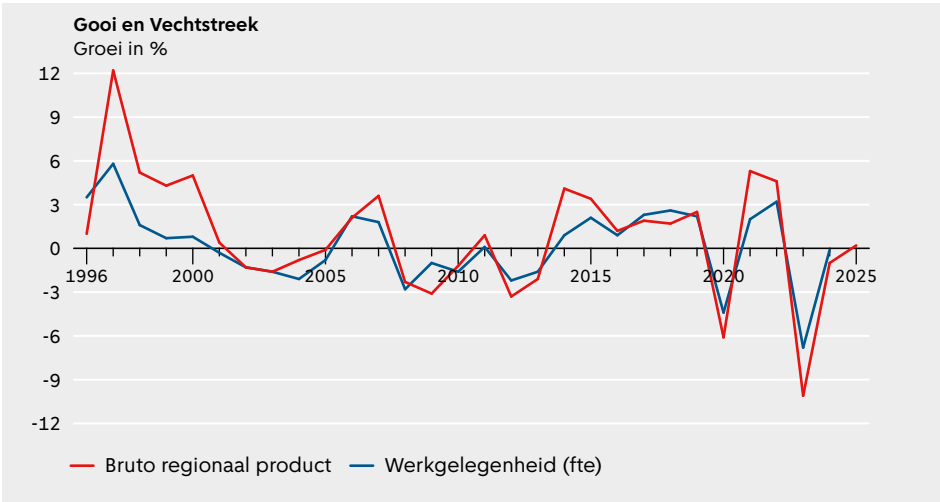
De economie van Gooi en Vechtstreek

Volgen de meest recente groeicijfers van het CBS bedroeg de economische groei in Gooi en Vechtstreek in 2025 0,2 procent. Dit is een positief beeld na twee achtereenvolgende jaren van krimp van, respectievelijk, -10,1 en -1,0 procent in 2023 en 2024. Deze krimp volgde op het sterke herstel na corona in 2021 en 2022 (zie tabel 1). Niettemin is de werkloosheid in Gooi en Vechtstreek met 3,5 procent in 2025 nog altijd laag, ook in verhouding tot het gemiddelde in de MRA.

Wanneer we kijken naar de ontwikkeling over een langere periode (zie figuur 2), zien we dat de economie van Gooi en Vechtstreek zich kenmerkt door een afwisselend verloop van krimp en groei. De brp-groei in de periode 2015–2024 bedroeg gemiddeld slechts 0,2 procent per jaar en is daarmee één van de laagste binnen de MRA. Hoewel de werkzame beroepsbevolking de afgelopen jaren is gegroeid en de werkloosheid laag blijft, wijzen CBS-cijfers op een beperkte economische dynamiek. De regio een netto uitgaande pendelstroom, wat betekent dat Gooi en Vechtstreek per saldo een woonregio is.

Het negatieve beeld met een ‘zaagtand’ ontwikkeling blijkt overigens niet op deze manier uit LISA-cijfers en de monitor Plabeka. Het CBS geeft

Fig. 2 Weer lichte groei economie Gooi en Vechtstreek in 2025

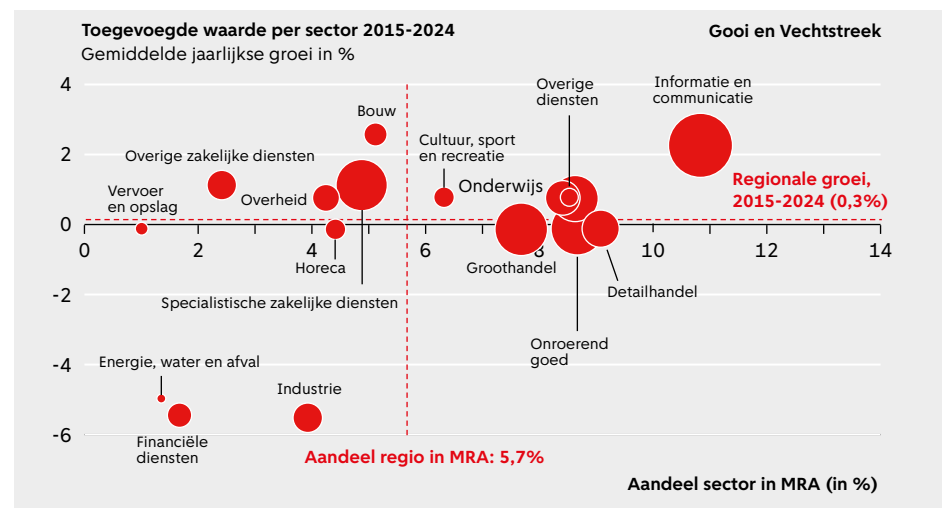
Bron: CBS (bewerking TNO)

aan dat de negatieve ontwikkelingen in 2023 in Gooi en Vechtstreek vooral zaten in de Industrie, Groot- en detailhandel en Informatie en communicatie. De provincie Noord-Holland herkent de dalende trend in de Groot- en detailhandel, waar bijvoorbeeld uit de Monitor Detailhandel blijkt dat al tien jaar winkels in Gooi en Vechtstreek met grotere snelheid verdwijnen dan elders in Noord-Holland. Daarentegen ziet de provincie werkgelegenheid in ICT/Media licht groeien op de bedrijventerreinen. Wel is ook in hun cijfers sprake van een daling van werkgelegenheid in Industrie, vooral in industriewijk Huizen waar een transformatie gaande is.

Economische ontwikkeling per sector

De economische structuur van Gooi en Vechtstreek wordt gedomineerd door de sector Informatie en communicatie (zie figuur 3). Binnen deze sector vallen ook bedrijven die actief zijn in het medialandschap, waar de regio traditioneel sterk in is. De sector combineert een groot aandeel in de regionale economie met een bovengemiddelde groei van de toegevoegde waarde. Ook Groothandel, Detailhandel, Onroerend goed en Specialistische- en Overige zakelijke diensten zijn economisch belangrijke sectoren binnen Gooi en Vechtstreek.

Fig. 3 Grote sectoren maakten een bescheiden groei door

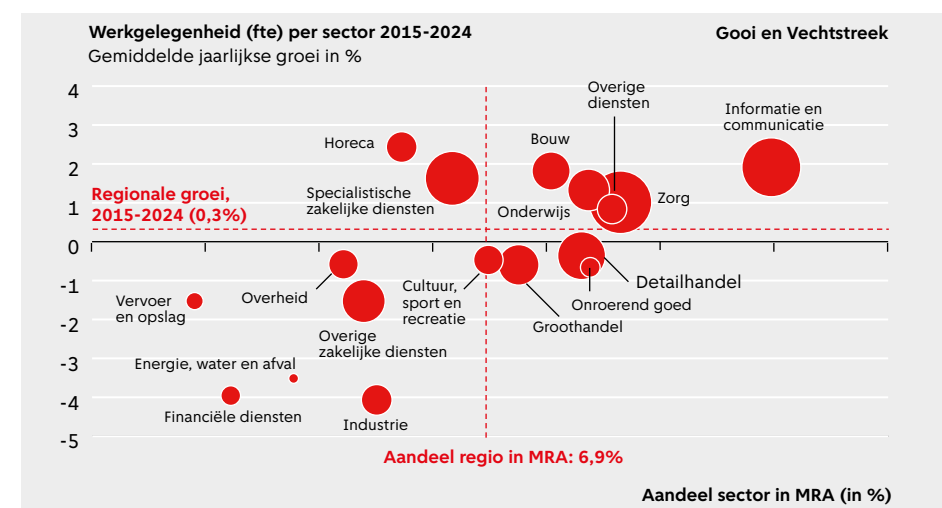

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

De economische groei in de regio blijft echter relatief beperkt. In de periode 2015-2024 groeide de toegevoegde waarde gemiddeld met 0,3 procent per jaar. Voor veel sectoren ligt de groei rond of onder het regionale gemiddelde. Enkele sectoren laten wel een duidelijk sterkere ontwikkeling zien. Informatie en communicatie, Bouw en Specialistische- en Overige zakelijke diensten maakten een bovengemiddelde groei van de toegevoegde door. Tegelijkertijd is er een drietal sectoren waar de toegevoegde waarde duidelijk afnam in de periode 2015-2024: Industrie, Financiële diensten en Energie, water en afval. Deze sectoren hebben echter een relatief beperkt aandeel in de regionale economie.

Wanneer naar de werkgelegenheid wordt gekeken (zie figuur 4), blijkt dat Zorg de grootste werkgever in de regio is. Daarnaast bieden Informatie en communicatie, Detailhandel, Groothandel en de Zakelijke dienstverlening veel werkgelegenheid. In de periode 2015-2024 groeide de werkgelegenheid gemiddeld met 0,3 procent per jaar. Binnen de werkgelegenheidsontwikkeling zijn er duidelijke verschillen tussen sectoren. Informatie en communicatie, Bouw, Horeca en Specialistische zakelijke diensten laten een bovengemiddelde banengroei zien. Daartegenover staan sectoren waar de werkgelegenheid juist afneemt,

Fig. 4 Informatie en communicatie en Zorg zijn grote werkgevers

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

zoals Industrie, Financiële diensten, Energie, water en afval en in mindere mate Vervoer en opslag en Overige zakelijke diensten.

Samenvattend zijn stabiele groeiers, zowel in toegevoegde waarde als werkgelegenheid: Informatie en communicatie, Specialistische zakelijke diensten en Bouw, terwijl Industrie, Financiële diensten en Energie, water en afval op beide economische variabelen krompen.

Doordat de groei van zowel de toegevoegde waarde als de werkgelegenheid beperkt is, blijft de economische ontwikkeling van Gooi en Vechtstreek achter bij die van de MRA als geheel. De groei van de economie en de werkgelegenheid was bovendien gelijk aan elkaar, wat erop wijst dat ook de arbeidsproductiviteitsgroei in Gooi en Vechtstreek is stilgevalen. Binnen de algehele trend van vertraging van arbeidsproductiviteitsgroei in Nederland en de MRA, blijft de ontwikkeling van arbeidsproductiviteit in Gooi en Vechtstreek achter ten opzichte van het gemiddelde in de MRA (zie hoofdstuk 4).

Forensen (woon-werkverkeer)

In 2024 werkten er in Gooi en Vechtstreek 125 duizend personen. De omvang van de werkzame beroepsbevolking is met 130 duizend personen wat groter, wat resulteert in een netto uitgaande pendelstroom van 5 duizend personen. Van de 125 duizend werkzame personen in Gooi en Vechtstreek woonden er 64 duizend in de eigen regio, kwamen 40 duizend personen van buiten de MRA, 10 duizend personen vanuit Amsterdam en 9 duizend personen vanuit Almere-Lelystad. Het resterende deel betreft een kleine inkomende forensenstroom vanuit Amstelland-Meerlanden. Van de werkzame inwoners van Gooi en Vechtstreek die naar een plek buiten de deelregio pendelden, werkten 37 duizend mensen buiten de MRA, 19 duizend mensen in Amsterdam, 5 duizend personen in Amstelland-Meerlanden en 4 duizend personen in Almere-Lelystad.

Een kaartje met de grafische weergave van de pendelstromen van en naar Gooi en Vechtstreek is te vinden in hoofdstuk 4.

5.5 IJmond

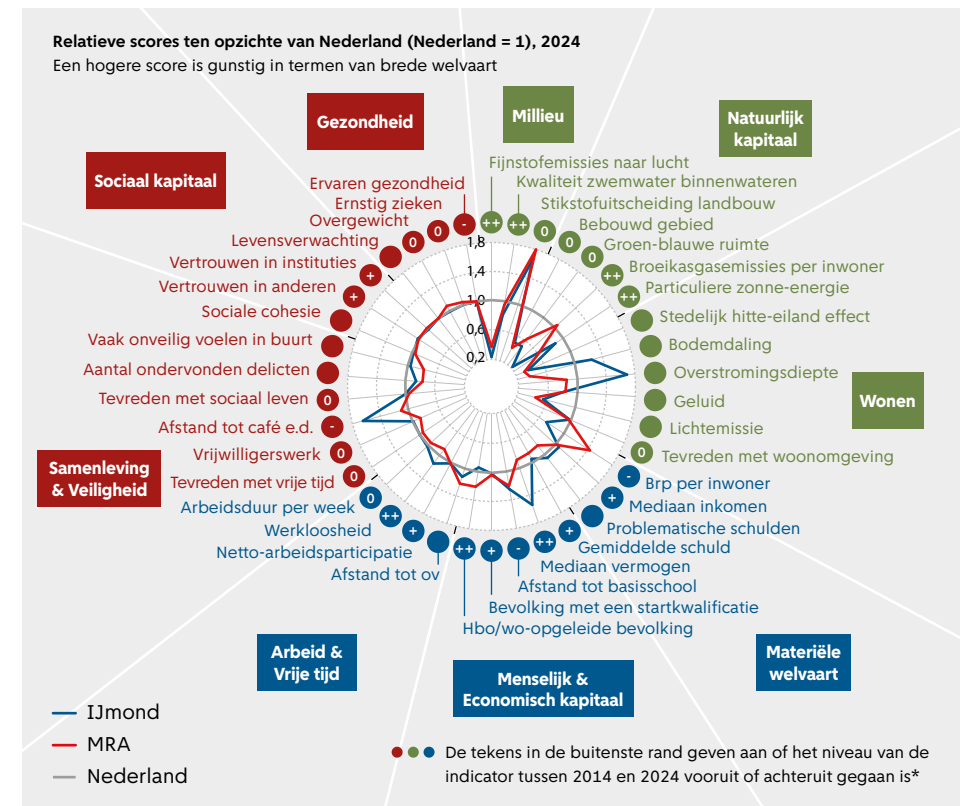
- De deelregio IJmond bestaat uit de gemeenten Beverwijk, Castricum, Heemskerk, Uitgeest en Velsen. Castricum behoort formeel niet tot de MRA en Uitgeest valt bestuurlijk onder de regio Zaanstreek-Waterland.
- Op de meeste brede welvaartsindicatoren scoort IJmond conform het Nederlandse gemiddelde en relatief gunstig ten opzichte van de MRA. Positieve uitschieters zijn de lage werkloosheid, bereikbaarheid van voorzieningen en relatief grote mediane vermogens van huishoudens. De luchtkwaliteit is echter zeer slecht en de regio draagt zeer sterk bij aan de broeikasgasemissies.
- In 2025 kwam de economische groei van IJmond uit op 1,9 procent. Over de afgelopen 10 jaar is de economie van de IJmond gekrompen. Het energie-intensieve industriële profiel van IJmond zorgt voor een grote gevoeligheid voor schommelingen in energieprijzen en internationale (staal)handel. Tegenover de krimpende sectoren Energie, water en afval en Financiële diensten staan positieve ontwikkelingen in Bouw en Informatie en communicatie.
- Naast Industrie en Bouw zijn sectoren als Zorg en Detailhandel grote werkgevers. Het arbeidsvolume bleef in 2024 stabiel, terwijl het brp sterk steeg, wat duidt op een aanzienlijke productiviteitsverbetering in dat jaar. Over langere tijd bezien kent IJmond een negatieve arbeidsproductiviteitsontwikkeling.
- IJmond kende in 2024 een netto uitgaande pendelstroom van 18 duizend personen, waarvan de helft naar Amsterdam gaat.

Brede welvaart in IJmond

Het brede-welvaartsprofiel van IJmond wordt in sterke mate bepaald door het industriële karakter van de regio. Ondanks een volatiel verloop van de economische groei, is de werkloosheid laag en liggen zowel de arbeidsparticipatie als het mediaan inkomen en vermogen rond het gemiddelde van zowel de MRA als Nederland. De scores op deze indicatoren zijn bovendien de afgelopen tien jaar verbeterd. Wel is het brp per inwoner lager dan gemiddeld in de MRA. Passend bij het dominante industriële karakter is het aantal hbo/wo-opgeleide mensen

Fig. 1 Brede welvaart in IJmond

* -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent.

NB. Voor de leesbaarheid van de figuur zijn onder- en bovengrenzen gehanteerd. Wanneer de score onder 0,2 of boven 1,8 uitkomt, is deze bij de indicator vermeld.

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

in IJmond relatief laag en het aantal mensen met een afgeronde mbo-opleiding juist hoog.

IJmond kent een goed niveau aan voorzieningen en een goede bereikbaarheid. Zo scoort de deelregio hoger op afstand tot ov, basisscholen en voorzieningen zoals cafés e.d. in vergelijking met de MRA. Wel is er sprake van een lichte achteruitgang op deze indicatoren over de afgelopen tien jaar. De fysieke ligging van IJmond, nabij de Noordzee en met het hoger gelegen duinlandschap, maakt de regio relatief robuust voor bodemdaling en overstromingen.

Het industriële karakter van IJmond kent ook een keerzijde, wat vooral zichtbaar is in de brede welvaartsindicatoren met betrekking tot de

leefomgeving. IJmond kent een hoge uitstoot van broeikasgassen en fijnstof, relatief weinig groen en een matige kwaliteit van de binnenwateren. Hoewel er in de afgelopen tien jaar vooruitgang is geboekt in het terugdringen van emissies, blijft de regio op deze dimensies duidelijk achter bij het gemiddelde de MRA.

Per saldo ontstaat het beeld van een industriële regio die gevoelig is voor internationale economische schokken en met duidelijke druk op de kwaliteit van de leefomgeving.

De economie van IJmond

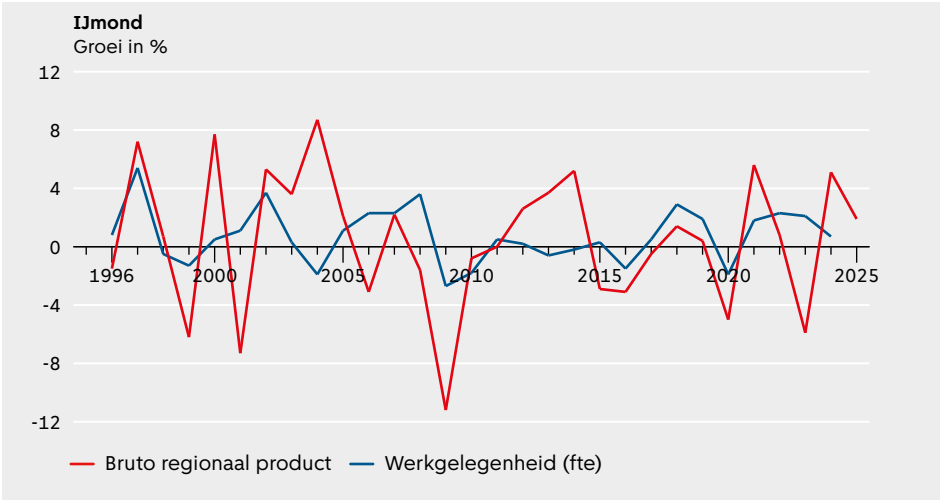
Volgens de meest recente groeicijfers van het CBS groeide de economie van IJmond in 2025 met 1,9 procent. Dit is net iets boven de gemiddelde groei in de MRA en Nederland (die beide op 1,8 procent uitkwamen). Deze groei volgt op een sterke opleving van 5,1 procent in 2024 die kwam na een krimp in gelijke orde grootte in 2023. Deze grote volatiliteit in het brp van IJmond (zie figuur 2) hangt samen met het energie-intensieve industriële profiel van de deelregio. Stijgende energieprijzen en dalende staalprijzen hebben in 2023 een fors negatief effect gehad op de toegevoegde waarde. Het herstel in 2024 weerspiegelt de gecombineerde invloed van zich stabiliserende energieprijzen, lagere inflatie en een hoger besteedbaar inkomen.

Tabel 1 Kerngegevens IJmond

		2024		2019	2021	2022	2023	2024	2025
		aantal	aandeel in MRA in %	jaarlijkse groei in %					
Bruto regionaal product	mld euro	8,7	3,8	0,4	5,6	0,8	-5,9	5,1	1,9
Arbeidsvolume (fte's)	x 1.000	73	5,0	1,9	1,8	2,3	2,1	0,7	
Werkzame personen	x 1.000	92	5,4	2,4	1,5	2,9	1,1	1,7	
Bevolking	x 1.000	202	7,6	0,5	0,1	0,3	0,4	0,4	0,5
Potentiële beroepsbevolking	x 1.000	149	7,4	0,7	0,0	-0,7	0,0	0,7	0,0
Beroepsbevolking	x 1.000	114	7,3	1,8	0,9	0,9	1,8	0,0	0,9
Werkzame beroepsbevolking	x 1.000	110	7,4	1,9	0,9	0,9	1,9	0,0	1,8
Inkomen en opleiding		Regio	MRA						
Gem. gest. huishoudinkomen	dzd euro	42,5	45,2	3,4	1,0	-4,1	5,7	1,8	
Basisopgeleid	in %	19,6	19,2						
Mbo-opgeleid	in %	41,1	32,5						
Hbo/wo-opgeleid	in %	39,3	48,3						
		aandeel in %							
Bruto-participatiegraad	in %	76,5	77,0	75,0	74,5	75,7	77,0	76,5	77,2
Werkloosheid	in %	3,2	4,1	3,9	3,7	3,2	3,3	3,2	3,2

Bron: CBS (bewerking TNO/SEO Economisch Onderzoek)

Fig. 2 Grote volatiliteit in economische groei IJmond

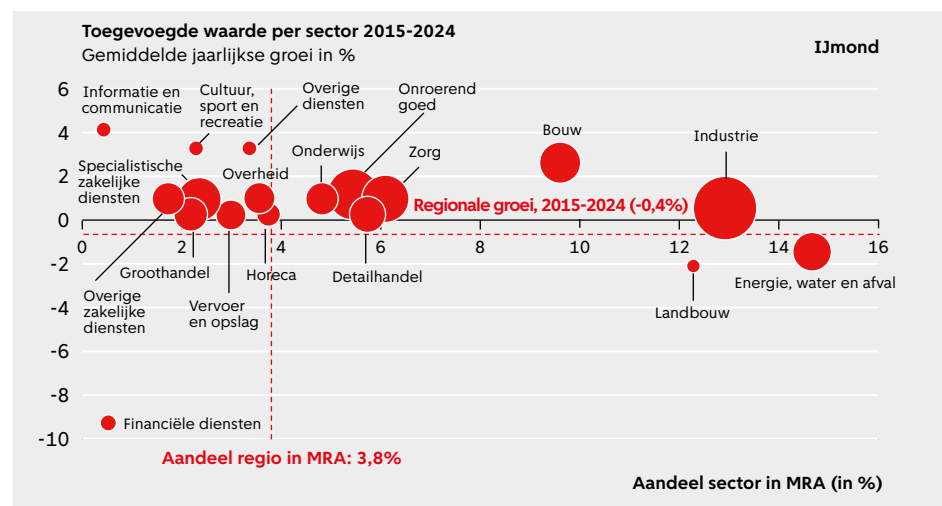
Bron: CBS (bewerking TNO)

De werkgelegenheid bleef in 2024 nagenoeg stabiel, terwijl het brp sterk steeg. Dit is een teken dat de arbeidsproductiviteit in IJmond dat jaar toenam. Gemiddeld over de periode 2015-2024 groeide de werkgelegenheid echter terwijl er sprake was van een kleine economische krimp. De arbeidsproductiviteitsontwikkeling in IJmond is daarmee negatief (zie ook hoofdstuk 4). Deze ontwikkeling is niet terug te zien in de inkomens van huishoudens. Hierin was met uitzondering van 2022 sprake van groei (zie tabel 1). Hier speelt mee dat een deel van de inwoners van IJmond buiten de eigen regio werkt en daar dus het inkomen verdient. Het gemiddelde huishoudinkomen ligt in IJmond onder het gemiddelde van de MRA.

Economische ontwikkeling per sector

De economie van IJmond bestaat voor een belangrijk deel uit industriële activiteiten. Zo'n 18 procent van de gerealiseerde toegevoegde waarde in de deelregio komt voor rekening van de industrie, waarmee dit veruit de grootste sector is. Daarnaast leveren Onroerend goed, Zorg en Bouw relatief veel toegevoegde waarde. Wanneer we kijken naar de bijdrage van IJmond aan de economie van de MRA, valt op dat naast Industrie ook de sectoren Energie, water en afval en Landbouw relatief

Fig. 3 Economische ontwikkeling IJmond sterk afhankelijk van de Industrie

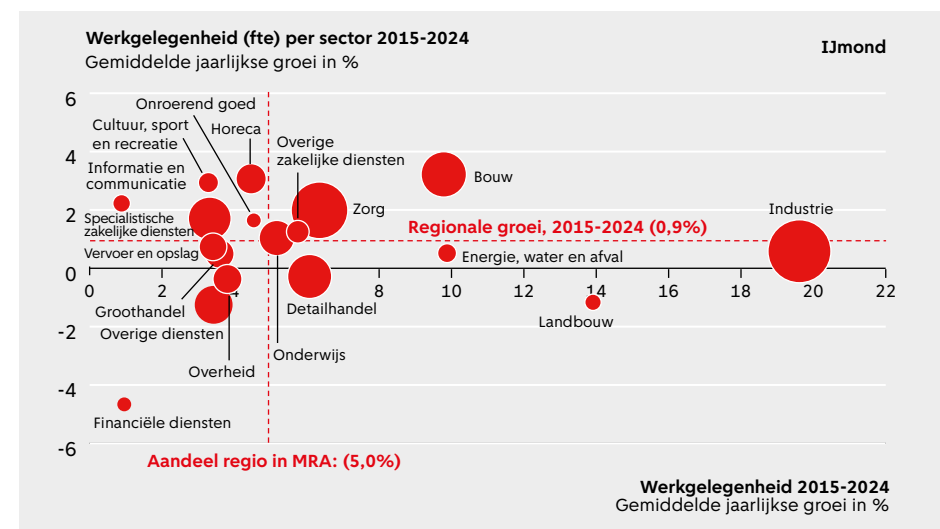

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

sterk vertegenwoordigd zijn. Tegelijkertijd laten juist sommige van deze sectoren een minder gunstige ontwikkeling zien. Met name Energie, water en afval laat een duidelijke daling van de toegevoegde waarde zien in de periode 2015-2024. Ook de Financiële diensten kennen een sterke terugval, al is deze sector relatief klein in de regionale economie. Per saldo resulteert dit in een lichte krimp van de totale toegevoegde waarde van de regio (-0,4 procent gemiddeld per jaar). Daar staat tegenover dat een aantal sectoren juist groeit. Met name Bouw laat een relatief sterke groei zien, terwijl ook Informatie en communicatie, Cultuur, sport en recreatie en delen van de dienstverlening bovengemiddeld groeien. De Industrie zelf laat in de periode 2015-2024 een lichte groei zien.

Ook voor de werkgelegenheid spelen de sectoren Industrie en Bouw een belangrijke rol in IJmond. Daarnaast is een aanzienlijk deel van de arbeidsplaatsen te vinden in arbeidsintensieve sectoren zoals de Zorg en de Detailhandel. De ontwikkeling van de werkgelegenheid laat een gemengd beeld zien. Sterke groei is zichtbaar in onder meer Bouw, Horeca, en Cultuur, sport en recreatie. Daartegenover staat dat een aantal sectoren juist werkgelegenheid verliest. Met name Financiële

Fig. 4 Meeste werkgelegenheid in Industrie en Zorg

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

diensten laten een sterke daling van de werkgelegenheid zien. Ook bij Overheid, Detailhandel en in beperkte mate Landbouw neemt het aantal banen af. Door deze tegengestelde ontwikkelingen komt de totale werkgelegenheidsgroei in IJmond over de periode 2015–2024 per saldo ongeveer uit op 0,9 procent per jaar.

Forensen (woon-werkverkeer)

In 2024 werkten er in IJmond 92 duizend personen, waarvan 56 duizend inwoners in de eigen regio betrof, 23 duizend mensen van buiten de MRA kwamen, en 5 duizend personen uit Zuid-Kennemerland en 5 duizend mensen uit Zaanstreek-Waterland kwamen. Uit Amsterdam en Amstelland-Meerlanden kwam het kleine resterende deel van de inkomende forensenstroom. IJmond had in 2024 een werkzame beroepsbevolking van 110 duizend personen, waarmee er per saldo een netto uitgaande pendelstroom was van 18 duizend personen. Uitgaande forensen vanuit IJmond reisden voor hun werk naar gebieden buiten de MRA (17 duizend personen), Zuid-Kennemerland (12 duizend mensen), Amsterdam (13 duizend mensen), Amstelland-Meerlanden (7 duizend mensen) en Zaanstreek-Waterland (5 duizend personen). Er zijn geen omvangrijke pendelstromen (in beide richtingen) tussen IJmond en Gooi en Vechtstreek en tussen IJmond en Almere-Lelystad.

Een kaartje met de grafische weergave van de pendelstromen van en naar IJmond is te vinden in hoofdstuk 4.

5.6 Zaanstreek-Waterland

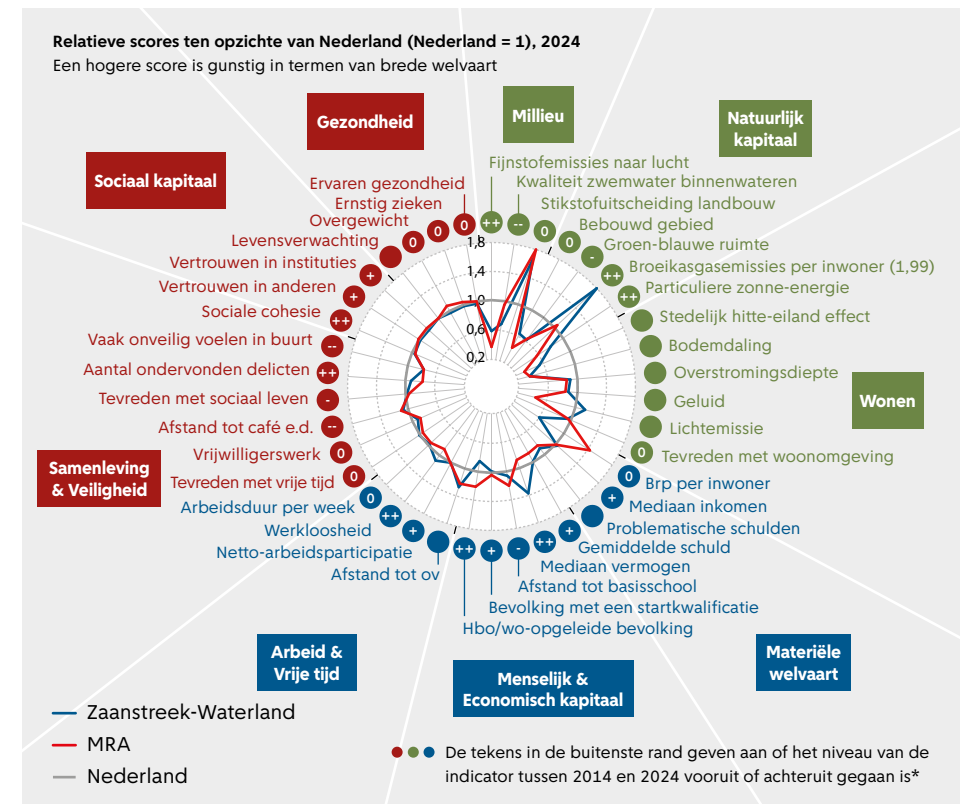
- De regio Zaanstreek-Waterland bestaat uit de gemeenten Wormerland en Zaanstad (Zaanstreek) en de gemeenten Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend en Waterland (deelregio Waterland). In de bestuurlijke samenwerking is Uitgeest ook onderdeel van Zaanstreek, maar cijfermatig is Uitgeest onderdeel van de deelregio IJmond.
- Op basis van de brede welvaartsindicatoren kenmerkt de regio zich door een relatief hoog mediaan vermogen van huishoudens en een laag brp per inwoner. De tevredenheid met het leven komt nagenoeg overeen met die van Nederland. Wel is de fysieke leefomgeving kwetsbaar met zeer weinig bos, gevoeligheid voor bodemdaling en overstromingen, en in delen van de regio funderingsproblematiek.
- In 2025 groeide de economie van Zaanstreek-Waterland met 3,3 procent en lag daarmee boven de gemiddelde groei van 1,8 procent in de MRA.
- De sectoren Industrie, Groothandel, Bouw, Zorg, Onroerend goed en Specialistische zakelijke diensten nemen ieder een ongeveer gelijk en substantieel deel van het brp van de deelregio voor hun rekening. Zaanstreek-Waterland kent een relatief lage werkloosheid van 3,5 procent in 2025. De beroepsbevolking bevat relatief veel basis- en mbo-opgeleiden.
- In 2024 was er sprake van een aanzienlijke netto uitgaande pendelstroom van 44 duizend personen, vooral naar Amsterdam.

Brede welvaart in Zaanstreek-Waterland

Het brede-welvaartsprofiel van Zaanstreek-Waterland vloeit voort vanuit een industriële concentratie en een open polderlandschap. Het bruto binnenlands product per inwoner is lager dan gemiddeld in de MRA en Nederland. De werkloosheid in Zaanstreek-Waterland ligt onder het gemiddelde van de MRA. De deelregio huisvest huishoudens met gemiddeld een hoger mediaan vermogen dan in de MRA. Daarnaast zijn er in vergelijking met de MRA minder huishoudens met problematische schulden, alhoewel Zaanstreek-Waterland en de MRA op deze indicator

Fig. 1 Brede welvaart in Zaanstreek-Waterland

* -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent.

NB. Voor de leesbaarheid van de figuur zijn onder- en bovengrenzen gehanteerd. Wanneer de score onder 0,2 of boven 1,8 uitkomt, is deze bij de indicator vermeld.

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

wel slechter scoren dan het Nederlands gemiddelde. Het is goed gesteld met het niveau van voorzieningen en bereikbaarheid, wat zich uit in een korte gemiddelde afstand naar voorzieningen zoals cafés, basisscholen en ov. Wel zien we een verslechtering in de afgelopen tien jaar.

Door het industriële karakter is de fijnstofuitstoot in de regio relatief hoog. Passend bij het sterke industriële profiel heeft Zaanstreek-Waterland in vergelijking met de MRA en Nederland meer mensen met een afgeronde mbo-opleiding en minder hbo/wo-opgeleiden. Ook heeft Zaanstreek-Waterland relatief veel bebouwd gebied en beschikt het ten opzichte van het landelijk gemiddelde over weinig groen. Binnen de MRA heeft Zaanstreek-Waterland wel meer groen-blauwe ruimte

Tabel 1 Kerngegevens Zaanstreek-Waterland

		2024		2019	2021	2022	2023	2024	2025
		aantal	aandeel in MRA in %	jaarlijkse groei in %					
Bruto regionaal product	mld euro	13,3	5,8	3,5	5,1	3,7	-2,3	0,6	3,3
Arbeidsvolume (fte's)	x 1.000	113	7,8	3,4	3,3	3,1	1,5	-0,2	
Werkzame personen	x 1.000	146	8,6	2,5	-0,1	4,0	0,9	1,5	
Bevolking	x 1.000	350	13,2	0,7	0,2	0,9	1,2	0,8	0,7
Potentiële beroepsbevolking	x 1.000	259	12,8	0,4	0,0	0,0	1,2	0,8	0,4
Beroepsbevolking	x 1.000	195	12,5	1,6	1,6	1,1	3,7	-0,5	1,5
Werkzame beroepsbevolking	x 1.000	189	12,7	2,3	1,7	1,7	2,7	0,5	1,6
Inkomen en opleiding		Regio	MRA						
Gem. gest. huishoudinkomen	dzd euro	41,9	45,2	3,7	2,0	-3,5	7,0	1,1	
Basisopgeleid	in %	22,7	19,2						
Mbo-opgeleid	in %	41,8	32,5						
Hbo/wo-opgeleid	in %	35,6	48,3						
		aandeel in %							
Bruto-participatiegraad	in %	75,3	77,0	73,8	73,6	74,4	76,3	75,3	76,2
Werkloosheid	in %	3,4	4,1	4,1	4,3	3,4	3,3	3,4	3,5

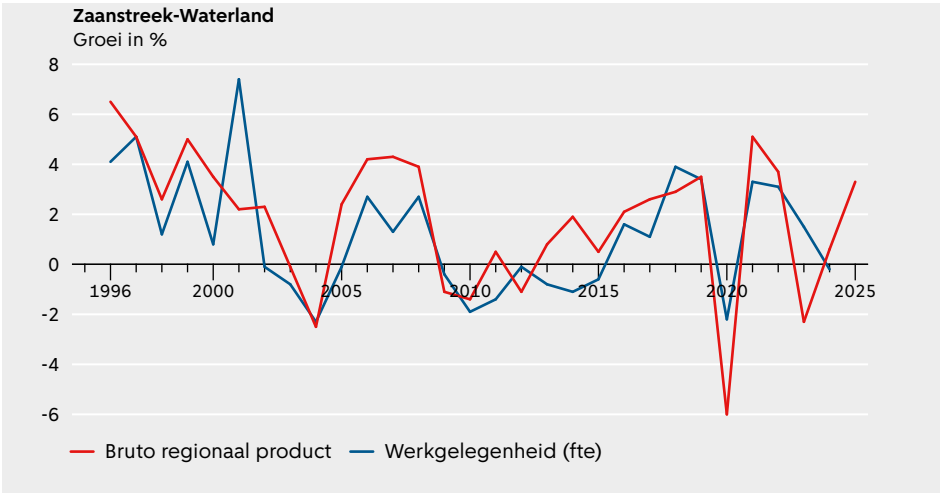
Bron: CBS (bewerking TNO/SEO Economisch Onderzoek)

dan gemiddeld. De lage ligging maakt de regio bovendien kwetsbaar voor overstromingen en bodemdaling. In delen van de regio, met name in Zaanstad, spelen funderingsproblemen die tot substantiële kosten voor huishoudens kunnen leiden. Daarnaast rapporteren inwoners iets minder vertrouwen in instituties en andere mensen dan gemiddeld in de MRA, hoewel de trend in vertrouwen en sociale cohesie in de afgelopen tien jaar positief is. Daarmee ontstaat het beeld van een regio met een functionele voorzieningenstructuur, maar met druk op de kwaliteit van de leefomgeving.

De economie van Zaanstreek-Waterland

Volgens de meest recente groeicijfers van het CBS groeide de economie van Zaanstreek-Waterland in 2025 met 3,3 procent, ruim boven het gemiddelde van de MRA (1,8 procent). Deze relatief hoge groei volgt op een bescheiden groei van 0,6 procent in 2024. Hiermee is de krimp waarvan sprake was in 2023 weer ruimschoots gecompenseerd. Weliswaar was de werkloosheid in 2025 iets opgelopen naar 3,5 procent van de beroepsbevolking, maar ligt deze nog altijd onder het gemiddelde in de MRA. In de periode 2015-2024 groeide de werkgelegenheid in Zaanstreek-Waterland harder dan het brp, waardoor de totale arbeidsproductiviteitsontwikkeling negatief uitpakt (zie hoofdstuk 4).

Fig. 2 In 2025 groeide de economie van Zaanstreek-Waterland sterk

Bron: CBS (bewerking TNO)

Het gemiddelde huishoudinkomen ligt onder het gemiddelde van de MRA, maar kende de afgelopen jaren (2022 uitgezonderd) wel een positieve ontwikkeling (zie tabel 1).

De economie van Zaanstreek is groter dan die van Waterland: in 2024 nam de Zaanstreek ongeveer 56 procent van de economische activiteit binnen de deelregio voor zijn rekening. Ook de economische groei was in de periode 2015–2024 hoger in Zaanstreek (1,4 procent) dan in Waterland (1,0 procent). Daarbij groeide ook de werkgelegenheid in Zaanstreek sneller dan in Waterland. Dit brp-groeiverschil is vooral zichtbaar in de sectoren Detailhandel, Vervoer en opslag, Horeca, Onroerend goed en publieke diensten als Overheid, onderwijs en Zorg. De sterkere werkgelegenheidsgroei in Zaanstreek zit met name in Horeca, Vervoer en opslag, Overheid, Onderwijs en Zorg.

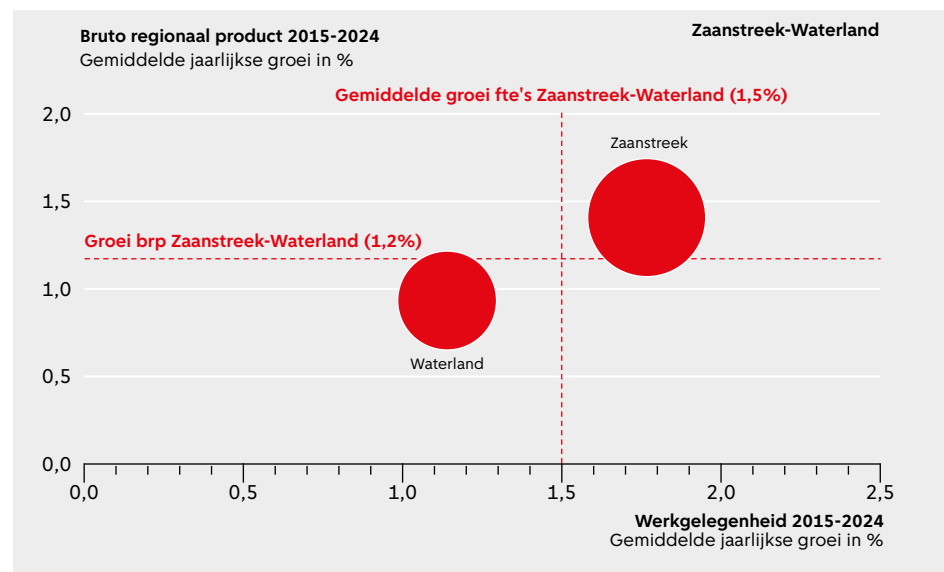
Economische ontwikkeling per sector

De economie van Zaanstreek-Waterland wordt gedragen door meerdere sectoren die qua omvang relatief dicht bij elkaar liggen. Belangrijke sectoren zijn Industrie, Groothandel, Bouw, Zorg, Onroerend goed en

Specialistische zakelijke diensten (zie figuur 4). Deze sectoren brengen ieder een substantieel deel van de toegevoegde waarde voort en vormen samen een groot deel van de werkgelegenheid in de regio. Het grote aandeel van de sector Industrie hangt samen met de aanwezigheid van veel bedrijven in de foodindustrie in de Zaanstreek. Ook de omvang van Groothandel is hiermee verbonden.

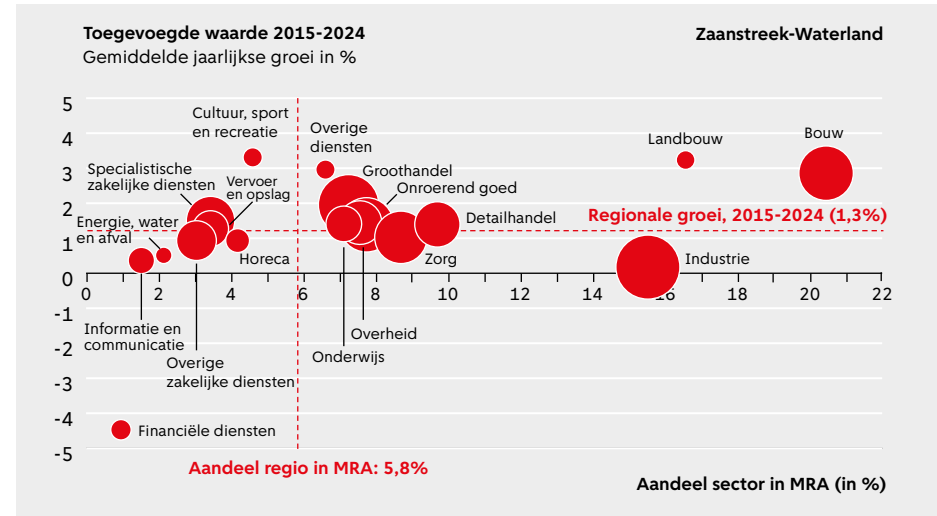
De toegevoegde waarde in Zaanstreek-Waterland groeide in de periode 2015-2024 gemiddeld met 1,3 procent per jaar. In een aantal sectoren ligt de groei duidelijk boven dit regionale gemiddelde. Met name Bouw laat een sterke groei zien en behoort tot de snelst groeiende sectoren in de regio. Ook de kleinere sectoren Landbouw en Cultuur, sport en recreatie laten een relatief sterke groei van de toegevoegde waarde zien. Daartegenover staat dat de groei in enkele grote sectoren gematigder is. Zo groeit de Industrie beperkt en blijft ook de groei in Groothandel, Detailhandel en Zorg relatief bescheiden. Net als in andere deelregio's van de MRA zijn in Zaanstreek-Waterland de Financiële diensten gekrompen. Deze zijn zich steeds sterker in Amsterdam gaan concentreren.

Fig. 3 Zaanstreek groeit sneller dan Waterland

* Grootte van bol: omvang brp 2024
Bron: CBS (bewerking TNO)

Fig. 4 Industrie en Bouw zijn kenmerkende sectoren in Zaanstreek-Waterland

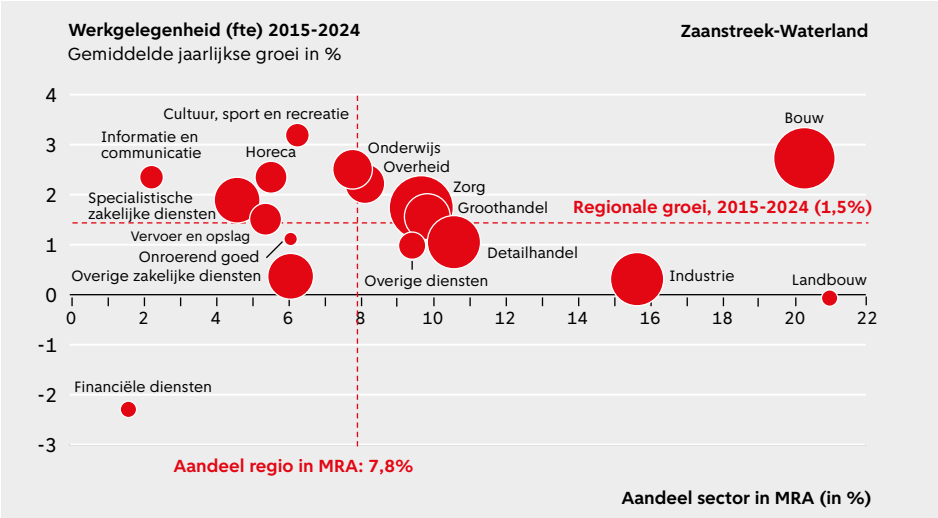
* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

Hoewel de Landbouw een relatief kleine sector is binnen de regionale economie, bevindt een aanzienlijk deel van de landbouwactiviteiten in de MRA zich in Zaanstreek-Waterland. Dit betreft vooral de agrarische gronden in Waterland.

De werkgelegenheid is in de periode 2015-2024 gemiddeld met 1,5 procent per jaar toegenomen (zie figuur 5). In vrijwel alle sectoren zijn er banen bijgekomen. Vooral Bouw laat een sterke groei zien en behoort tot de snelst groeiende sectoren. Ook Cultuur, sport en recreatie, Horeca, Informatie en communicatie en delen van de Zakelijke dienstverlening laten een bovengemiddelde groei van de werkgelegenheid zien. In de Industrie groeit de werkgelegenheid beperkt.

De totale werkgelegenheid is ongeveer gelijk verdeeld tussen Zaanstreek en Waterland. Zo'n 55 procent van het aantal arbeidsplaatsen bevindt zich in de Zaanstreek. Door de aanwezigheid van de foodindustrie is Industrie daar relatief sterk vertegenwoordigd. Waterland herbergt een groter deel van de werkgelegenheid dan Zaanstreek in Vervoer en opslag, Zorg, Onroerend goed en Bouw.

Fig. 5 In vrijwel alle sectoren werkgelegenheidsgroei

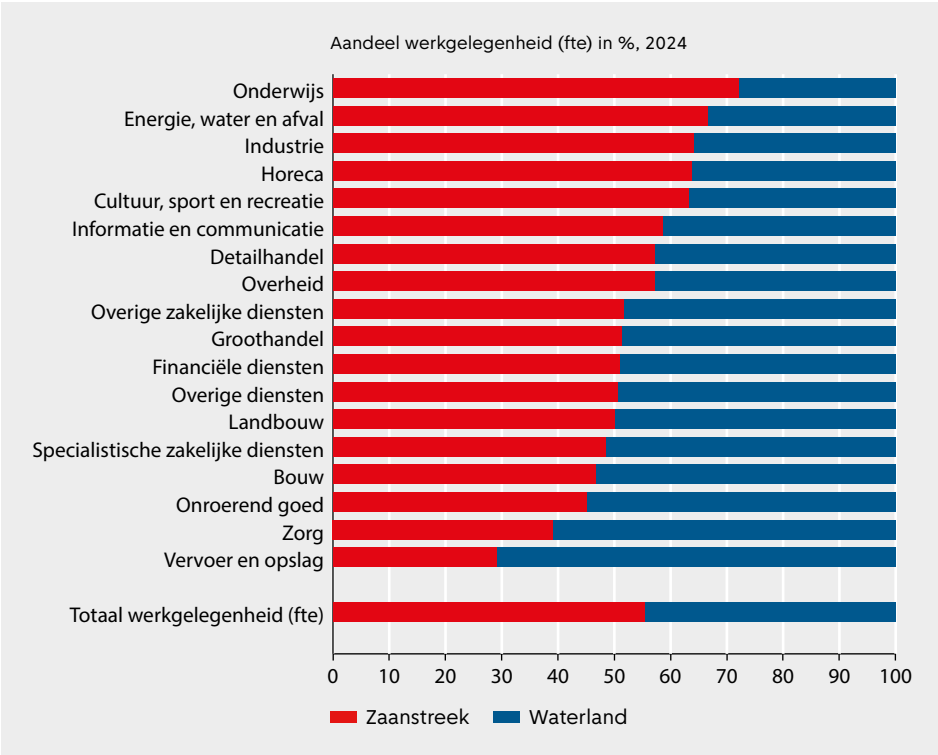
* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

Forensen (woon-werkverkeer)

In 2024 werkten er 146 duizend personen in Zaanstreek-Waterland. Zo'n 94 duizend hiervan wonen in Zaanstreek-Waterland zelf. De forensen naar de deelregio komen vooral van buiten de MRA (30 duizend personen), Amsterdam (12 duizend personen) en IJmond (5 duizend personen). De werkzame beroepsbevolking is in Zaanstreek-Waterland een stuk hoger dan het aantal werkzame personen, waardoor er per saldo in 2024 een netto uitgaande pendelstroom van 44 duizend personen was. De meeste uitgaande forensen waren werkzaam in Amsterdam (53 duizend personen). Ook een aanzienlijk deel werkte in gebieden buiten de MRA (23 duizend personen) en in Amstelland-Meerlanden (11 duizend personen). Er is een kleine uitgaande stroom naar IJmond en Zuid-Kennemerland. Er zijn geen omvangrijke pendelstromen van en naar Gooi en Vechtstreek en Almere-Lelystad.

Een kaartje met de grafische weergave van de pendelstromen van en naar Zaanstreek-Waterland is te vinden in hoofdstuk 4.

Fig. 6 Iets meer werkgelegenheid geconcentreerd in Zaanstreek

Bron: CBS (bewerking TNO)

5.7 Zuid-Kennemerland

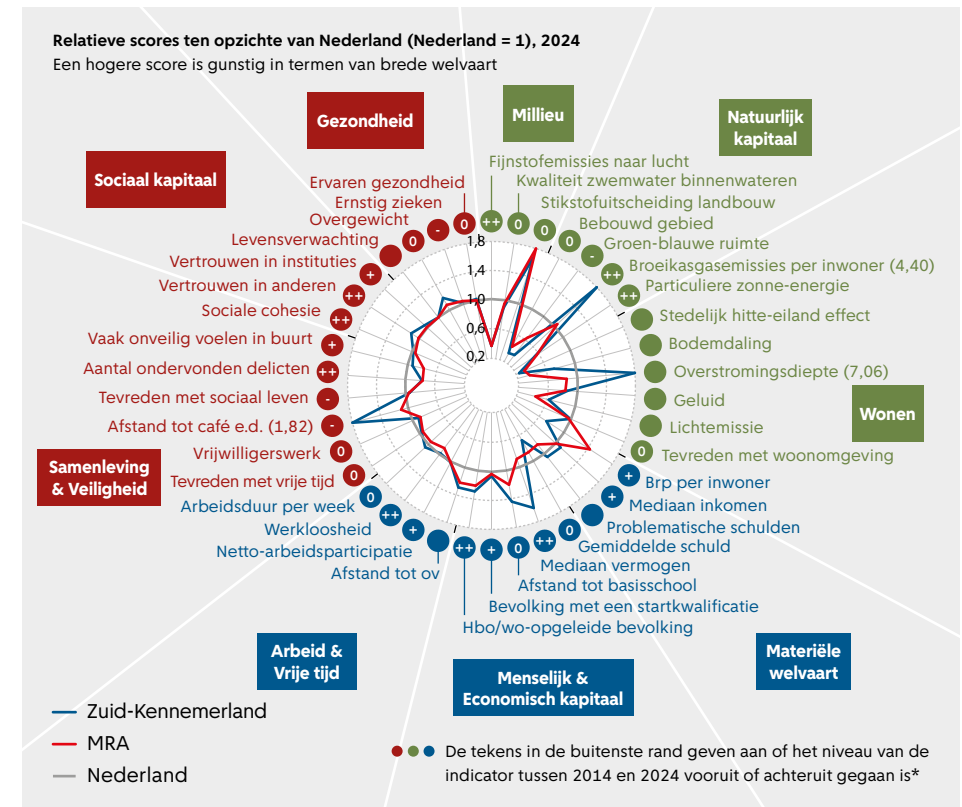
- De deelregio Zuid-Kennemerland bestaat uit de gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort.
- Zuid-Kennemerland is in economisch opzicht één van de kleinere deelregio's binnen de MRA. De regio scoort gunstig op bijna alle brede welvaartsindicatoren, met het brp per inwoner als grote uitzondering. De gemiddelde schuld per huishouden is hoog ten opzichte van zowel Nederland als de MRA. Per saldo ontstaat het beeld van een welvarende en ruimtelijk aantrekkelijke regio.
- In 2025 groeide de economie van Zuid-Kennemerland met 1,6 procent. Hiermee lag de economische groei wat onder het gemiddelde van de MRA en Nederland, maar was deze groter dan in 2024.
- De bedrijvigheid in Zuid-Kennemerland vindt voor een belangrijk deel plaats in de sectoren Industrie, Onroerend goed, Zorg, Specialistische zakelijke diensten en Overheid. Tussen 2015-2024 is er binnen nagenoeg alle sectoren sprake geweest van groei, maar Industrie is het hardst gegroeid en laat tegelijk een productiviteitsverbetering zien doordat de werkgelegenheidsgroei minder groot was dan de groei van de toegevoegde waarde.
- De werkgelegenheid nam tussen 2015-2024 gemiddeld met 1,3 procent per jaar toe, met Zorg, Onderwijs, Detailhandel en Overheid als grootste werkgevers. De regio kende in 2024 een netto uitgaande pendelstroom van 17 duizend personen, vooral naar Amsterdam en Amstelland-Meerlanden.

Brede welvaart in Zuid-Kennemerland

Zuid-Kennemerland is een aantrekkelijke woonregio met een sterke landschappelijke en stedelijke kwaliteit. De ligging aan de kust, het duinlandschap en Haarlem als populaire consumptiestad bepalen in belangrijke mate het profiel van de deelregio. De regio heeft relatief weinig broeikasgasemissies in vergelijking met zowel Nederland als de MRA. Ook de sociaal-economische uitgangspositie is sterk. Zuid-Kennemerland heeft relatief veel vermogende huishoudens, huishoudens

Fig. 1 Brede welvaart in Zuid-Kennemerland

* -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent.

NB. Voor de leesbaarheid van de figuur zijn onder- en bovengrenzen gehanteerd. Wanneer de score onder 0,2 of boven 1,8 uitkomt, is deze bij de indicator vermeld.

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

met relatief hoge besteedbare inkomens en een laag aantal huishoudens met problematische schulden. Weliswaar is de gemiddelde schuld van huishoudens hoog, maar hier zullen hypotheeken zwaar in meewegen. De regio beschikt over een breed voorzieningenaanbod, waaronder een korte afstand naar basisscholen, cafés e.d. en ov. Hoewel de MRA gemiddeld genomen al redelijk goed scoort op deze indicatoren, ligt het niveau in Zuid-Kennemerland nog een stuk hoger. Daarnaast scoren inwoners gunstig op gezondheidsindicatoren en is de sociale cohesie en het vertrouwen in instituties en andere mensen relatief hoog en stijgend. De beroepsbevolking bevat relatief veel hbo/wo-opgeleiden.

Tegelijkertijd scoort Zuid-Kennemerland op enkele brede welvaartsindicatoren minder goed. Er zijn relatief veel fijnstofemissies ten

Tabel 1 Kerngegevens Zuid-Kennemerland

		2024		2019	2021	2022	2023	2024	2025
		aantal	aandeel in MRA in %	jaarlijkse groei in %					
Bruto regionaal product	mld euro	10,5	4,6	-0,6	4,1	7,6	-1,8	1,0	1,6
Arbeidsvolume (fte's)	x 1.000	85	5,9	-0,2	-1,6	2,7	4,2	0,5	0,1
Werkzame personen	x 1.000	111	6,5	0,0	0,7	3,8	1,2	2,1	
Bevolking	x 1.000	237	8,9	0,8	0,1	0,8	1,1	0,6	0,2
Potentiële beroepsbevolking	x 1.000	172	8,5	0,6	0,0	0,6	0,6	0,6	0,0
Beroepsbevolking	x 1.000	133	8,6	0,0	0,0	2,4	2,3	0,8	0,0
Werkzame beroepsbevolking	x 1.000	128	8,6	0,8	1,7	1,7	3,3	0,8	0,0
Inkomen en opleiding		Regio	MRA						
Gem. gest. huishoudinkomen	dzd euro	49,2	45,2	6,9	4,5	-5,9	10,3	0,5	
Basisopgeleid	in %	17,7	19,2						
Mbo-opgeleid	in %	28,5	32,5						
Hbo/wo-opgeleid	in %	53,8	48,3						
		aandeel in %							
Bruto-participatiegraad	in %	77,3	77,0	74,4	74,6	75,9	77,2	77,3	77,3
Werkloosheid	in %	3,8	4,1	4,3	4,1	3,5	3,6	3,8	3,9

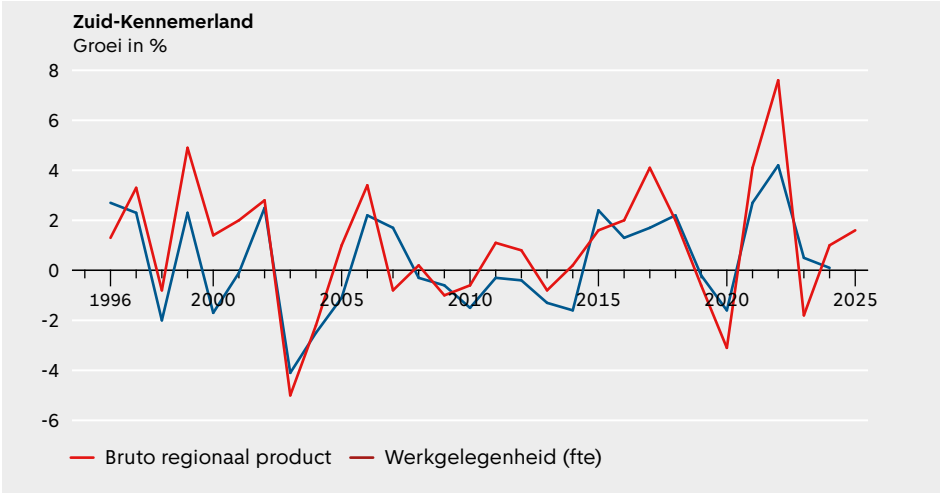
Bron: CBS (bewerking TNO/SEO Economisch Onderzoek)

opzichte van Nederland. Ten opzichte van Nederland scoort de deelregio iets minder op criminaliteitscijfers en het gevoel van veiligheid, maar binnen de MRA scoort Zuid-Kennemerland hierop juist weer iets beter. Eenzelfde patroon zien we ook voor indicatoren als tevredenheid met vrije tijd en sociaal leven. Niettemin blijft het beeld van een welvarende en ruimtelijk aantrekkelijke regio overheersen.

De economie van Zuid-Kennemerland

De meest recente groeicijfers van het CBS geven aan dat de economische groei in Zuid-Kennemerland in 2025 1,6 procent bedroeg. Dit is iets lager dan de gemiddelde groei in de MRA en Nederland die beide met 1,8 procent groeide. Wel is er hiermee sprake van een versnelling ten opzichte van de groei in 2024. In dat jaar keerde met 1,0 procent de groei weer terug na krimp in 2023. De economie van Zuid-Kennemerland werd voor de pandemie al gekenmerkt door een wisselend patroon van krimp en groei. De werkloosheid is iets opgelopen naar 3,9 procent in 2025, maar is daarmee nog altijd relatief laag en bevindt zich onder het MRA-gemiddelde. In verhouding tot de omvang van de (beroeps)bevolking brengt Zuid-Kennemerland weinig brp voort. Nu werken relatief veel inwoners buiten de regio en zijn zowel de inkomens als vermogens van huishoudens hoog. In tabel 1 blijkt dit uit de omvang van het gemiddelde

Fig. 2 De economie van Zuid-Kennemerland vond in 2025 de weg verder omhoog

Bron: CBS (bewerking TNO)

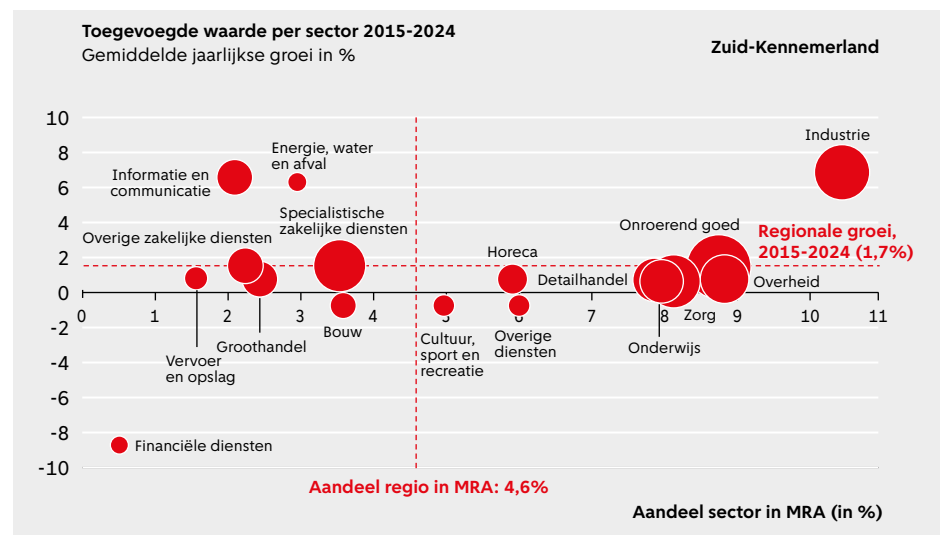
huishoudinkomen, dat hoger is dan het MRA gemiddelde. De afgelopen jaren ontwikkelde dit reële huishoudinkomen zich met uitzondering van 2022 waarin de inflatie uitzonderlijk hoog was bovendien overwegend positief.

Economische ontwikkeling per sector

De bedrijvigheid in Zuid-Kennemerland wordt voor een belangrijk deel gedragen door de sectoren Industrie, Onroerend goed, Zorg en Specialistische zakelijke diensten. Mede doordat Haarlem de provinciehoofdstad is, is ook het aandeel van de sector Overheid relatief groot (zie figuur 3). Gezamenlijk vormen deze vijf sectoren een aanzienlijk deel van de regionale economie.

De toegevoegde waarde in Zuid-Kennemerland groeide in de periode 2015-2024 gemiddeld met 1,7 procent per jaar. De sector Industrie laat daarbij de sterkste groei zien en heeft bovendien een relatief groot aandeel binnen de MRA: ruim tien procent van de industriële activiteiten in de Metropoolregio bevindt zich in Zuid-Kennemerland. Binnen de industrie gaat het onder andere om groei in de farmaceutische industrie, zo blijkt uit de Monitor Werklocaties van de provincie Noord-Holland.

Fig. 3 Sterke groei in ICT en Industrie

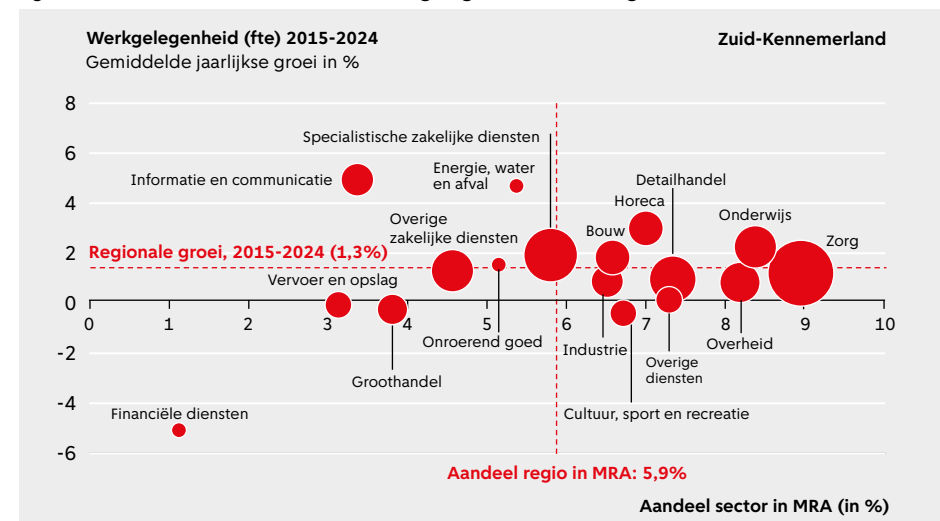

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

Ook Informatie en communicatie en Energie, water en afval laten een bovengemiddelde groei van de toegevoegde waarde zien, al zijn deze sectoren relatief kleiner in omvang. Daarnaast zijn sectoren als Onroerend goed, Zorg en Overheid duidelijk vertegenwoordigd in de regionale economie, al ligt de groei daar rond of onder het regionale gemiddelde. In een aantal sectoren blijft de ontwikkeling achter. Zo laten Bouw, Cultuur, sport en recreatie en Onderwijs een lichte daling van de toegevoegde waarde zien. Net als in andere deelregio's is er in Financiële diensten sprake van een duidelijke krimp, wat samenhangt met de verdere concentratie van deze sector in Amsterdam.

Wanneer naar de werkgelegenheid wordt gekeken (zie figuur 4), ontstaat een ander beeld dan bij de ontwikkeling van de toegevoegde waarde. In de periode 2015-2024 nam de werkgelegenheid gemiddeld met 1,3 procent per jaar toe. Aangezien de economische groei sterker was, groeide de arbeidsproductiviteit. Waarbij opgemerkt dient te worden dat ook in Zuid-Kennemerland de trend van vertraging in de arbeidsproductiviteitsgroei zichtbaar is (zie hoofdstuk 4). De grootste werkgevers in de regio zijn Zorg, Onderwijs, Detailhandel en Overheid. In deze sectoren neemt de werkgelegenheid bovendien relatief

Fig. 4 Zuid-Kennemerland biedt veel werkgelegenheid in de zorg

* De bolgrootte (omvang 2024) geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is zodoende niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO)

sterk toe. In de Industrie groeit de werkgelegenheid juist minder sterk dan de toegevoegde waarde. Dit wijst erop dat de sector een productiviteitsverbetering doormaakt. In sectoren als Zorg en Onderwijs is juist het omgekeerde zichtbaar: hier groeit de werkgelegenheid sterker dan de toegevoegde waarde, wat past bij het arbeidsintensieve karakter van deze sectoren.

De relatief gematigde groei van de werkgelegenheid hangt ook samen met het karakter van de regio. Haarlem is de grootste stad van Zuid-Kennemerland en staat bekend als een aantrekkelijke woonstad met veel voorzieningen. Veel inwoners werken echter buiten de regio, met name in Amsterdam en andere nabijgelegen steden. Hierdoor groeit de regionale werkgelegenheid minder snel dan in andere delen van de MRA.

Forensen (woon-werkverkeer)

In 2024 werkten er in Zuid-Kennemerland 111 duizend personen. De werkzame beroepsbevolking telde in hetzelfde jaar 128 duizend personen, waardoor er sprake is van een netto uitgaande pendelstroom van 17 duizend personen. Iets meer dan de helft van het aantal werkzame personen in Zuid-Kennemerland betreft eigen inwoners (58 duizend personen). Hierin zien we de link met het relatief lage brp per inwoner terug: het grootste deel van de werkzame inwoners van Zuid-Kennemerland verdient het (relatief hoge) inkomen buiten de woonregio. Een groot deel van de werkzame inwoners reisde voor werk naar Amsterdam (27 duizend personen), Amstelland-Meerlanden (17 duizend personen), gebieden buiten de MRA (19 duizend personen) en IJmond (5 duizend personen). Van de inkomende pendelstromen kwam een groot deel van buiten de MRA (20 duizend personen), IJmond (12 duizend personen), Amstelland-Meerlanden (10 duizend personen) en Amsterdam (8 duizend personen). De forensentroom van en naar Zaanstreek-Waterland is klein. Er zijn vrijwel geen pendelstromen tussen Zuid-Kennemerland en respectievelijk Gooi en Vechtstreek en Almere-Lelystad.

Een kaartje met de grafische weergave van de pendelstromen van en naar Zuid-Kennemerland is te vinden in hoofdstuk 4.

